

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Bakalářská práce

Deficit státního rozpočtu

Adéla Viesnerová

© 2021 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Adéla Viesnerová

Ekonomika a management

Provoz a ekonomika

Název práce

Deficit státního rozpočtu

Název anglicky

Budgetary deficit

Cíle práce

Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit vztah mezi schváleným saldem státního rozpočtu a jeho reálným plněním. Hlavní cíl práce bude konkretizován pomocí cílů dílčích:

- bude provedena komparace schválené výše příjmů a jejich plněním
- bude provedena komparace schválené výše výdajů a jejich plněním
- bude provedena komparace rozpočtového salda s dalšími zeměmi.

Metodika

Práce bude rozdělena na tři části. První část bude rešeršního charakteru, kdy bude provedena analýza dokumentů.

Druhá část bude praktického charakteru. V této části bude využita analýza a komparace.

Poslední část bude představovat syntézu zjištěných výsledků.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran textu

Klíčová slova

Příjmy a výdaje státního rozpočtu, saldo státního rozpočtu, veřejný dluh.

Doporučené zdroje informací

Buchanan, James M., Wagner, Richard E. a Burton, John. 1978. The Consequences of Mr Keynes . London : The Institute of Economic Affairs, 1978. ISBN 0-255 36110-6.

Dvořák, Pavel. 2008. Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize. Praha : C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-075-1.

Lajtkepová, Eva. 2007. Veřejné finance v České republice. Brno : Akademické nakladatelství CERM, 2007. ISBN 978-80-86342-74-0.

Řežábek, Pavel. 2016. Interakce měnové a fiskální politiky před krizí a po ní: aplikace modelu BVAR v podmínkách české ekonomiky. Praha 2016. Habilitační práce. Vysoká škola ekonomická v Praze. Národohospodářská fakulta

Předběžný termín obhajoby

2020/21 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. Ing. Irena Benešová, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomiky

Elektronicky schváleno dne 5. 3. 2021

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 7. 3. 2021

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 10. 03. 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Deficit státního rozpočtu" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 14. března 2021

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. Ing. Ireně Benešové, Ph.D. za její cenné rady a čas, které mi byly poskytnuty během zpracování této bakalářské práce. Za neskutečnou trpělivost, psychickou podporu a odborné vedení mé práce.

Deficit státního rozpočtu

Abstrakt

Tato bakalářská práce s názvem Deficit státního rozpočtu má za cíl zjistit vztah mezi schválenou výší salda a jeho reálným plněním v letech 1996 – 2020. Tento hlavní cíl byl v práci konkretizován pomocí cílů dílčích. V první části práce, která představuje literární rešerši jsou podrobně popsány druhy deficitů, jejich příčiny, důsledky a jejich následné řešení. Druhá část práce, která je praktická, obsahuje analýzu schválených příjmů a výdajů a jejich skutečné výše. Další částí je komparace schváleného a skutečného salda za vybrané období. Z výsledků vyplývá, že Česká republika má dlouhodobě problémy s predikcí rozpočtového salda. V průběhu sledovaných let se téměř nikdy nepodařilo dosáhnout obdobných hodnot. Poslední analytická kapitola se zabývá porovnáním České republiky s ostatními členskými státy Evropské unie s ohledem na saldo státního rozpočtu a dluh. Poslední část práce představuje celkové zhodnocení nynější situace.

Klíčová slova: Příjmy a výdaje státního rozpočtu, saldo státního rozpočtu, Maastrichtská kritéria, veřejný dluh.

Budgetary deficit

Abstract

This Bachelor thesis has name Budgetary deficit. The aim of bachelor thesis was to find out relation between approved balance and real balance of state budget in the years from 1996 to 2020. The main aim was concretized by part objectives. The first part of thesis is literary research. A detailed description of types of deficits, their causes, consequences, and their solutions are in this part. The second part of this thesis is practical. This part contains an analysis of approved revenues and expenditures of state budget and their actual value. Next part is comparison of the approved and actual balance in the years 1996 – 2000. The results show us, that the Czech Republic has long-term problem with prediction of budget balance. The Czech Republic almost never reached similar values during observed years. The last analytic chapter deals with comparison of the Czech Republic with member states of the European Union with regard to the state budget balance and debt. The last part of this thesis represents total evaluation of the current situation.

Keywords: Revenues and expenditures of state budget, balance of state budget, Maastricht criteria, public debt.

Obsah

1 Úvod.....	10
2 Cíl práce a metodika	12
2.1 Cíl práce	12
2.2 Metodika práce.....	12
3 Teoretická východiska	13
3.1 Rozpočtová soustava České republiky	13
3.2 Vznik deficitu státního rozpočtu	13
3.2.1 Výdaje státního rozpočtu	14
3.2.2 Příjmy státního rozpočtu.....	15
3.3 Typy rozpočtových deficitů	16
3.3.1 Dle záměrnosti	16
3.3.2 Dle podstaty vzniku	17
3.3.3 Dle časového hlediska	17
3.3.4 Dle způsobu vzniku	18
3.3.5 Dle způsobu krytí.....	18
3.4 Příčiny vzniku rozpočtového deficitu	19
3.5 Důsledky rozpočtových deficitů	21
3.5.1 Finanční důsledky	21
3.5.2 Makroekonomické důsledky.....	21
3.6 Způsoby financování deficitu.....	23
3.7 Způsoby vykazování deficitu	24
3.7.1 GFS – Government Finance Statistic.....	24
3.7.2 ESA – European System of Integrated Economic Accounts.....	24
4 Praktická část	26
4.1 Vývoj příjmů státního rozpočtu	26
4.1.1 Období 1996 – 1999	27
4.1.2 Období 2000 – 2009	28
4.1.3 Období 2010 – 2020	31
4.2 Vývoj výdajů státního rozpočtu	34
4.2.1 Období 1996 - 1999	34
4.2.2 Období 2000 - 2009	35
4.2.3 Období 2010 - 2020	36
5 Výsledky a diskuse	40
5.1 Vývoj salda státního rozpočtu.....	42
5.1.1 Období 1996 – 1999	42

5.1.2	Období 2000 - 2009	43
5.1.3	Období 2010 - 2020	44
5.1.4	Zařazení deficitu SR	46
5.2	Státní a veřejný dluh.....	46
5.3	Česká republika ve srovnání s EU	47
6	Závěr.....	51
7	Seznam použitých zdrojů	53
7.1	Literární zdroje.....	53
7.2	Internetové zdroje.....	54
7.3	Dokumenty Ministerstva financí.....	55

Seznam obrázků

Obrázek 1 - Schéma rozpočtové soustavy ČR.....	13
Obrázek 2-Vývoj příjmů SR	27
Obrázek 3-Vývoj HDP v ČR	28
Obrázek 4-Struktura příjmů SR, 2005	29
Obrázek 5-Vývoj nezaměstnanosti v období 1/2006 - 12/2020	30
Obrázek 6-Vývoj HDP (běžné ceny) v mil. Kč	32
Obrázek 7-Vývoj růstu HDP v letech 1997 - 2020.....	33
Obrázek 8-Vývoj výdajů SR.....	34
Obrázek 9- Trend výdajů SR 2013	38
Obrázek 10- Vývoj mandatorních výdajů (v mil. Kč)	39
Obrázek 11- Schválené příjmy a výdaje SR	40
Obrázek 12- Skutečné příjmy a výdaje SR.....	41
Obrázek 13- Vývoj salda SR	42
Obrázek 14- Vývoj státního dluhu v ČR	47
Obrázek 15- Dluh sektoru vládních institucí 2018 a 2019 (% HDP)	48
Obrázek 16- Saldo veřejných rozpočtů 2018 a 2019 (% HDP).....	48
Obrázek 17- Saldo veřejných rozpočtů 2015 a 2016 (% HDP).....	49
Obrázek 18- Pozice ČR ve srovnání s ostatními zeměmi (dluh centrální vlády - % HDP a saldo státního rozpočtu - % HDP)	50

Seznam tabulek

Tabulka 1 – Celkové příjmy státního rozpočtu 2019 v mld. Kč.....	16
Tabulka 2 – Poukázání rozdílů mezi deficitem AX a BX	18
Tabulka 3- Základní statistické ukazatele (v mld. Kč)	41

Seznam použitých zkratk

DPH – Daň z přidané hodnoty
 EU – Evropská unie
 HDP – Hrubý domácí produkt
 SR – Státní rozpočet

1 Úvod

Tématem této bakalářské práce je deficit státního rozpočtu. Jedná se o velmi aktuální téma, se kterým se potýká nejen Česká republika. Je zřejmé, že za aktuálnost tématu může probíhající pandemie virového onemocnění SARS-CoV-2, která se nemálo projevila na státních rozpočtech všech zemí.

Práce bude rozdělena na několik částí, které se dále dělí na kapitoly. První část bude rešeršního charakteru. První kapitola popíše stručně rozpočtovou soustavu České republiky. Tato kapitola plynule přejde na rozdělení příjmů a výdajů státního rozpočtu, neboť právě to je v dnešní době velkým problémem. Stání výdaje rostou vysokou rychlostí, které se příjmová strana rozpočtu nedokáže vyrovnat.

Teoretická část bude dále pokračovat typologií rozpočtových deficitů. Rozpočtové deficity se dělí podle různých stanovisek, například časové hledisko či způsob vzniku. Z tohoto důvodu se další kapitola věnuje příčinám rozpočtových deficitů, odlišné typy deficitů mají odlišné příčiny vzniku. Jak již vyplývá z posloupnosti, po příčinách také následují důsledky, které se u rozpočtových deficitů dělí na finanční a makroekonomické. Makroekonomické důsledky jsou ovlivněny ekonomickými teoriemi, kde každá má jiný názor na působení rozpočtových deficitů na stát.

V neposlední řadě je důležité uvést způsoby krytí rozpočtového deficitu, kdy v práci bude popsáno pět základních způsobů. V České republice se schodek státního rozpočtu nejčastěji kryje emisí státních dluhopisů a dlouhodobými úvěry. Poslední kapitola uvádí dvě metodologie vykazování deficitu, budou zde popsány jejich rozdíly a kdo danou metodologií používá.

Praktická část této práce má za hlavní cíl popsat vztah mezi schválenou výší salda státního rozpočtu a jeho skutečně vykázanou hodnotou v letech 1996 - 2020. Jelikož saldo je rozdíl mezi příjmy a výdaji, první kapitola praktické části bude věnována vývoji příjmů státního rozpočtu ve sledovaném období. Výdajové stránce rozpočtu bude věnována následující kapitola. Obě strany rozpočtu jsou ovlivněny hned několika faktory, ať se již jedná o nezaměstnanost či účinnost nových zákonů.

V poslední části práce bude pospané samotné saldo za vybrané období, jak jeho schválená hodnota, tak i ta skutečná. Čímž se práce dostane k závěrečné kapitole, kde bude komparace České republiky s ostatními členskými státy Evropské unie, díky čemuž bude možné lépe popsat ekonomickou situaci v České republice. Spolu s komparací proběhne i zhodnocení

plnění dvou Maastrichtských kritérií. Prvním z nich je výše vládního dluhu, který nesmí překročit hranici 60 % HDP a druhým je výše vládního deficitu, která by neměla překročit hranici 3 % HDP.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem této bakalářské práce je zjistit vztah mezi schváleným saldem státního rozpočtu a jeho reálným plněním. Dále jsou stanoveny tři dílčí cíle, díky kterým bude hlavní cíl konkretizován. Prvním dílčím cílem je komparace schválené výše příjmů a jejich plnění. Druhým je komparace schválené výše výdajů a jejich plnění a posledním je komparace rozpočtového salda s dalšími zeměmi.

2.2 Metodika práce

Předkládaná bakalářská práce je metodicky rozdělena do 3 částí. První část práce představuje literární rešerši a jedná se tedy o analýzu dokumentů. Pro vytvoření literární rešerše byla zvolena kvalitativní strategie šetření. Výzkum spočívá ve vyhledávání a analyzování jakýchkoliv informací.

Druhá část práce představuje praktickou aplikaci zvolených postupů na dosažitelná data. Data jsou získána ze zdrojů Českého statistického úřadu, Ministerstva financí České republiky, Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR a Eurostatu. Hlavním zdrojem dat jsou rozpočty České republiky za období 1996 – 2020. Data byla získána z publikovaných schválených verzí rozpočtů. Jedná se o plánované příjmy, výdaje a saldo rozpočtu. Reálné plnění příjmů, výdajů a salda bylo získáno ze Státních závěrečných účtů předkládaných po skončení rozpočtového období ke schválení do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. Státní závěrečný účet za rok 2020 zatím nemá finální podobu, vycházelo se tedy z předběžné verze.

Metodicky druhá část práce představuje komparaci a analýzu. Závěrečná část práce shrnuje zjištěné poznatky a autorka v ní vyvozuje závěry. Jedná se tedy o syntézu zjištěných výsledků.

3 Teoretická východiska

3.1 Rozpočtová soustava České republiky

Státní rozpočet je součástí rozpočtové soustavy. Ta se skládá ze tří základních složek, viz. obrázek 1. První z nich jsou veřejné rozpočty, do kterých spadá státní rozpočet, spolu s rozpočty krajů, obcí, příspěvkových organizací a dobrovolných svazků obcí. Další složkou soustavy jsou mimorozpočtové fondy, ty se dále dělí na státní fondy, fondy obcí a krajů a na fondy veřejného zdravotního pojištění a rozpočty zdravotních pojišťoven. Poslední složkou soustavy jsou specifické fondy (pozemkový fond či fond národního majetku) (Peková, 2005, s. 132-133).

Rozpočet České republiky se sestavuje na jeden rozpočtový rok. Představuje jakýsi finanční plán státu a má podobu zákona. Jeho podobu navrhuje vláda a následně jej schvaluje Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (Ministerstvo financí, 2020, s. 11).

Obrázek 1 - Schéma rozpočtové soustavy ČR

Zdroj: Peková, 2005, s. 133

3.2 Vznik deficitu státního rozpočtu

Dle Dvořáka (2008, s. 49) je rozpočtový deficit chápán jako nesouhra rozpočtových příjmů a výdajů za určité období. Pokud veřejné výdaje přesahují veřejné příjmy dochází

k rozpočtovému deficitu. Pokud přesahují příjmy výdaje, vzniká rozpočtový přebytek (Samuelson a Nordhaus, 1991, s. 385).

Mezi největší rozpočtové výdaje patří důchody a sociální podpory. Na straně druhé jsou příjmy, které tvoří primárně daně. V další kapitole si přiblížíme příjmy a výdaje státního rozpočtu.

3.2.1 Výdaje státního rozpočtu

Stejně jako má rozpočet mnoho druhů příjmů, je tomu tak i na straně výdajů. Veřejné výdaje mají tři základní funkce, alokační, redistribuční a stabilizační. Alokační funkcí je financování veřejných statků a služeb pro obyvatele. Nástrojem pro redistribuci jsou transferové platby. Redistribuční funkce je tedy přerozdělovací funkce. Stabilizační funkce se snaží zajistit rovnoměrný vývoj ekonomiky, pomocí ovlivňování agregátní poptávky (Peková, 2005, s. 194-196).

Podle Pekové a Pilného (2002, s. 179-180) se výdaje dělí následovně:

- Výdaje na vládní nákupy
Jedná se především o statky a služby, které mají zajišťovat fungování veřejných statků.
- Financování běžných i kapitálových potřeb vládních neziskových organizací
Stát zřizuje neziskové organizace, aby mohli poskytovat veřejné statky a služby, proto mezi ně řadíme například vysoké školy.
- Transferové platby
Do transferových plateb řadíme kupříkladu starobní důchody, penze, dávky sociální podpory či podpory v nezaměstnanosti. Transferové platby jsou takové platby, za které stát neočekává žádnou protislužbu (Krameš, 2008, s. 17).
- Dotace na výrobu některých výrobků
- Dotace na krytí ztráty státních podniků
- Dotace do rozpočtu územní samosprávy
Jedná se o dotace do rozpočtů obcí a krajů. Jelikož velká část vybraných daní spadá do příjmů státního rozpočtu, je zapotřebí je spravedlivě přerozdělit. Neboť obce a kraje také produkují veřejné statky a služby v rámci přenesené působnosti.

- Dotace do mimorozpočtových fondů

Mezi mimorozpočtové fondy patří i rozpočty zdravotních pojišťoven. Každý občan musí platit zdravotní pojištění. Ovšem za studenty a seniory ho hradí stát.

Ministerstvo financí (2020, s. 22) České republiky uvádí následující dělení výdajů státního rozpočtu:

- Mandatorní výdaje

Tyto výdaje jsou zákonem podložené. Stát je musí povinně vyplácet, jedná se například o důchody, nemocenské dávky, sociální dávky či podpory v nezaměstnanosti. Spadají sem ovšem i odvody do Evropské unie a mezinárodních organizací. Mandatorní výdaje tvoří přibližně 55 % celkových výdajů státního rozpočtu.

- Quasi-mandatorní výdaje

Quasi-mandatorní výdaje sice nejsou dány zákonem, ale přesto se považují za nezbytné. Jedná se o výdaje potřebné k zajištění fungování státu. Především sem spadají platy státních zaměstnanců a prostředky na obranu. Tvoří asi 20 % celkových výdajů SR.

- Nemandatorní výdaje

Sem patří všechny ostatní výdaje, díky kterým může vláda reagovat na aktuální ekonomickou situaci. Můžeme sem zařadit výdaje na infrastrukturu, sport a školství. Představují asi 24 % z celkových výdajů SR.

3.2.2 Příjmy státního rozpočtu

Příjmy, které proudí do státního rozpočtu se dělí na návratné a nenávratné. Skupina nenávratných příjmů se dále dělí na daňové a nedaňové. Mezi příjmy návratné patří prostředky z emise státních pokladničních poukázek (Peková a Pilný, 2002, s. 177).

Daňové příjmy tvoří asi 90 % celkových příjmů do státního rozpočtu, viz. tabulka 1. Nedílnou součástí jsou cla, sociální pojištění a poplatky za využívání veřejných statků a služeb. Do veřejných rozpočtů jsou započítávány i výnosy z prodeje aktiv, která vlastní stát (Hamerníková, Maaytová, 2010, s. 108).

Mezi daňové příjmy jsou započítávány příjmy ze všech druhů daní. Nejvýnosnějším druhem daně pro stát je daň z přidané hodnoty, dále to pak je daň z příjmu fyzických osob, spotřební

daně, daň z příjmu právnických osob, a nakonec ostatní daně (především majetkové daně a odvod z loterie a daně z hazardu) (Ministerstvo financí, 2020, s. 18-19).

Tabulka 1 – Celkové příjmy státního rozpočtu 2019 v mld. Kč

Ukazatel	Schválený rozpočet	Skutečnost
Daňové příjmy	1 325,36	1 315,71
Nedaňové příjmy	18,09	21,50
Kapitálové příjmy	8,57	18,73
Přijaté transfery	143,88	167,28
Příjmy státního rozpočtu	1 495,90	1 523,22

Zdroj: Státní závěrečný účet za rok 2019

Příjmy z privatizace státního majetku proudily do mimorozpočtového privatizačního fondu FNM ČR do roku 2005, což je důvodem malých kapitálových příjmů státu. Od téhož roku jsou připisovány mimo státní rozpočet na zvláštní účet.

Prostřednictvím převodů z účtu Národního fondu tvoří transfery z EU značný podíl v přijatých transferech. Zastoupeny jsou také transfery ze státních fondů. Běžná část rozpočtu je tvořena nedaňovými příjmy, daňovými příjmy a běžnými dotacemi. Naopak kapitálová část rozpočtu se skládá z přijatých kapitálových dotací a kapitálových příjmů (Peková, 2011, s. 179-182).

3.3 Typy rozpočtových deficitů

3.3.1 Dle záměrnosti

Pokud budeme hovořit o plánovaném deficitu, lze o něm hovořit také jako o aktivním či dokonce strukturálním. Státní rozpočet se schvaluje již jako deficitní. K tomuto rozhodnutí může vést několik příčin. Jakékoliv snížení rozpočtových příjmů či zvýšení rozpočtových výdajů, jak již z hlediska ekonomického či politického (Lajtkepová, 2007, s. 122).

Při strukturálním deficitu dochází k tzv. negativnímu jevu vytěsňování. Pokud vláda nemá dostatek úspor, vysoké vládní údaje zvyšují úrokové sazby, které vytěsňují soukromé investice (Urban, 2011, s. 442).

Na druhou stranu je tu schodek neočekávaný, který se nazývá schodkem pasivním či cyklickým. Jde o situaci, kterou vláda nedokáže ovlivnit, je způsobena vnějšími faktory. Jedná se například o přírodní katastrofy či růst cen základních surovin (Lajtkepová, 2007, s. 123).

3.3.2 Dle podstaty vzniku

V tomto případě můžeme rozlišit dva typy rozpočtových deficitů. Prvním z nich je primární neboli bezúrokový deficit. Jedná se de facto o výsledek hospodaření v daném roce, zjednodušeně řečeno je to rozdíl mezi příjmy a výdaji.

V druhém případě jde o schodek sekundární či úrokový. Jedná se o úroky z dluhů z předchozích let. Pokud oba tyto deficity sečteme, získáme deficit celkový (Lajtkepová, 2007, s. 122).

3.3.3 Dle časového hlediska

Na rozpočtový deficit lze pohlížet i z časového hlediska, tedy kdy daný deficit vznikl a jak dlouho trval. Nejprve je tu deficit na začátku rozpočtového období, kdy daná vláda má návrh, jak by se státu mohlo hospodářsky dařit.

Rozpočtový deficit může nastat i během období, kdy se projevují sezónní faktory. Na ty vláda reaguje různými opatřeními, která by měla vést k tomu, aby byl rozpočet na konci období přesně takový, jak ho vláda navrhla na počátku období.

Může dojít k tomu, že bude deficit i na konci hospodářského roku. Dojde k tomu kvůli nadměrnému vyplácení oproti plánu nebo nedostatečným příjmům. Pokud nastane tato situace, že je na konci roku rozpočtový schodek, může to být bráno za projev neschopnosti vlády, která nedokázala hospodařit se svým rozpočtem (Pilný, 1997, s. 196-197).

Další hledisko je tedy doba trvání deficitu. Může jít o krátkodobý rozpočtový schodek, který je běžný, neboť se projevují lhůty na odvod daní a jeho doba trvání je v rámci jednoho hospodářského roku (Lajtkepová, 2007, s. 123).

Deficit, který se opakuje je buďto střednědobý či dlouhodobý. Nejedná se o nijak výjimečnou situaci, s těmito problémy se potýká mnoho států. Ovšem pokud budeme mluvit o členských státech EU, tak musíme podotknout, že v jejich nejlepším zájmu je, se dlouhodobým deficitům raději vyhýbat (Lajtkepová, 2007, s. 123-124). Jsou zde totiž Maastrichtská pravidla, která určují, že vládní deficit nesmí překročit 3 % HDP daného státu a vládní dluh nemá být vyšší než 60 % HDP (Fárek, Kraft, 2012, s. 169).

3.3.4 Dle způsobu vzniku

V této skupině rozlišujeme dva základní typy deficitů. Prvním z nich je typ AX, ke kterému dochází navýšením vládních výdajů, přičemž vládní příjmy jsou stejné. Druhým typem je BX. Deficit typu BX vzniká snížením vládních příjmů neboli daní. Výdaje jsou konstantní. Z tabulky 1 je patrné, že každý deficit má jiné makroekonomické důsledky. I přesto, že oba druhy mají deficit ve výši 20 jednotek, jejich celkový účinek bude odlišný (Dvořák, 2008, s. 69).

Tabulka 2 – Poukázání rozdílů mezi deficitem AX a BX

Typ deficitu	Výdaje g^1	Příjmy t^1	Deficit	Změna výdajů	Změna příjmů	Fiskální účinek		Celkem
						výdajů	příjmů	
AX	120	100	20	20	0	80	0	80
BX	100	80	20	0	-20	0	60	60

Zdroj: Dvořák, 2008, s. 69

3.3.5 Dle způsobu krytí

Zkráceně lze deficit dělit dle způsobu krytí na dluhové krytí, peněžní krytí a krytí z výnosu prodeje aktiv. Snadno můžeme tyto typy vyjádřit pomocí následující rovnice.

$$(T - G_c - G_I) = B^{gp} + B^{cb} + B^{gf}, \text{ kde} \quad (1)$$

T daňové příjmy

G_c vládní spotřební výdaje

G_I vládní investiční výdaje

B^{gp} prodej vládních obligací soukromému sektoru

B^{cb} půjčka od centrální banky

B^{gf} prodej vládních obligací do zahraničí

Levá strana této rovnice představuje deficitní rozpočet. Pravá strana představuje způsoby krytí deficitu (Dvořák, 2008, s. 70).

3.4 Příčiny vzniku rozpočtového deficitu

Již z typologie rozpočtových deficitů je patrné, že příčin bude hned několik. Jejich základní dělení je na endogenní a exogenní. Působení těchto faktorů může být nezávislé na vládních opatřeních. V praxi je běžné, že během jednoho hospodářského roku se projeví jak faktory endogenní, tak i faktory exogenní.

Všechny níže uvedené faktory budou způsobovat vznik aktivního deficitu. Říká se jim též vnitřní, neboť působí uvnitř státu a vede k nim aktuální ekonomická situace daného státu.

Mezi hlavní endogenní faktory řadíme následující (Pilný, 2007, s. 198):

- **Expanzivní působení fiskální politiky**

V tomto případě vláda záměrně zvyšuje vládní výdaje, čímž se lidem zvyšují důchody. To následně vede k větší spotřebě. Celkově má toto opatření kladný dopad na hospodaření státu. Do expanzivní fiskální politiky také náleží snižování daní, což má stejný důsledek, jako zvyšování vládních výdajů. Lidem zbývá více peněz, tím pádem více utrácejí za služby a statky (Peková, 2011, s. 493-494).

- **Rozložení důsledků výdajového šoku**

Výdajový šok lze vysvětlit jako náhlé zvýšení vládních výdajů za účelem snížení nezaměstnanosti (Řežábek, 2016, s. 63).

Avšak takto náhlé navýšení výdajů nemůže být narychlo kryto zvýšením daní, čímž dochází k deficitnímu rozpočtu.

- **Financování veřejných projektů**

V tomto případě jde o to, že se musí zaplatit veřejné projekty, které měly již proběhnout. Jedná se především o výstavbu infrastruktury, stavba dálnic, silnic a železniční sítě.

- **Vládní populismus**

Populismus se objevuje především před volbami, kdy se vládnoucí strany snaží nalákat voliče. Jde především o snižování daní, zvyšování sociálních dávek či zlepšování veřejných statků a služeb. Všechny tyto případy však vedou ke snižování vládních příjmů či zvyšování vládních výdajů, což může vést k deficitnímu rozpočtu (Peková, 2011, s. 494).

Vládní populismus je jen jednou z politických příčin rozpočtových deficitů. Hypotéza volebního rozpočtového cyklu pojednává právě o vládním populismu. Není však jen o předvolebních slibech politických stran, ale i o neracionálním chování voličů, kteří si neuvědomují, že snížení daňového zatížení není příliš dobrý krok a očekávají od toho příliš

mnoho. Na druhou stranu u zvyšování vládních výdajů si neuvědomují to dlouhodobé zatížení celého státu. K těmto iracionálním krokům voličů napomáhají neúplné informace. Ideologický koncept popisuje snahu politiků vyhovět voličům jedné strany. Politici se zde dělí na dvě základní skupiny levicovní (preferenci vyšších veřejných výdajů a deficitní financování) a pravicovní (referenci spíše vyrovnaného rozpočtu). Dvořák (2008, s. 57-58) však uvádí, že orientace politických stran se projevuje spíše ve výši vládních výdajů než v tendenci k deficitnímu financování.

Hypotéza přesunu daňového břemene mezi generacemi hovoří o tom, že chudí lidé mají větší sklon k deficitnímu financování, než bohatí. Bohatí lidé zde zanechávají svým potomkům majetek a již neřeší, zda se výdaje budou krýt daněmi či deficitem. Kdežto chudí lidé si rádi nepřímou půjčí od budoucí generace. K deficitním rozpočtům tedy tíhnou spíše země, kde většinu obyvatel tvoří ekonomicky slabší jedinci. Autor uvádí, že tuto hypotézu nelze jednoznačně potvrdit.

Pokud je vláda v menšinovém postavení a nedokáže čelit tlakům na zvyšování vládních výdajů, dochází k rozpočtovému deficitu. O tom pojednává hypotéza vlivu politické koheze (Dvořák, 2008, s. 58-60).

Nyní se dostáváme k faktorům exogenním, které se jinak nazývají vnější, pasivní či nezaviněné. Vnější, neboť působí na ekonomiku státu zvenčí a daný stát na ně musí reagovat.

Pilný (2007, str. 198) popisuje tyto základní faktory:

- **Působení hospodářského cyklu – pokles či deprese**

Pokud se ekonomika ocitne v období recese (poklesu) je typické zvyšování nezaměstnanosti. Díky čemuž se snižují důchody lidí, tím pádem se i snižují daňové příjmy do rozpočtu. Jelikož se zvyšuje nezaměstnanost, zvyšují se sociální transfery na podporu v nezaměstnanosti (Czesaný, 2006, s. 25).

- **Zvyšování cen základních surovin**

Jedná se především o významné komodity jako jsou ropa, obilí a jiné. V tomto případě jsou však ovlivněny jen ty státy, které jsou na této surovině závislé nebo s ní obchodují.

Negativní projevení bude patrné, neboť pokud porostou ceny výše zvýšených surovin, bude potřeba lidem zvyšovat důchody a podpořit je, jak již sociálními dávkami či valorizací starobních důchodů (Peková, 2011, s. 494-495).

- **Mimořádné události**

Příkladem mohou být přírodní katastrofy, pandemie či válečné konflikty. Všechny tyto případy povedou ke zvyšování vládních výdajů (př. kompenzace za uzavřenou provozovnu).

- **Splácení úroků z veřejného dluhu**

Pokud se stát opakovaně dostává do deficitního rozpočtu, je patrné, že bude muset své deficity něčím krýt. A jak je známé, každý dluh má úroky. Je tomu tak i u veřejného dluhu. Takové úrokové zatížení ovlivňuje každoroční rozpočty, což může následně vést k dalšímu deficitu (Peková, 2011, s. 495).

3.5 Důsledky rozpočtových deficitů

Deficit státního rozpočtu ovlivňuje hospodaření daného státu. Na jeho důsledky můžeme pohlížet z časového hlediska, kdy se dělí na krátkodobé a dlouhodobé.

3.5.1 Finanční důsledky

Finanční důsledky v krátkém období bývají zpravidla vnímány pozitivně, neboť vláda má k dispozici „více“ prostředků na své výdaje. Pozitivní přístup je především tehdy, pokud jsou prostředky investovány do takových projektů, které mají vysokou výnosnost (Pilný, 2007, s. 199).

Ovšem pokud se na deficit podíváme z dlouhodobého hlediska, je více než jasné, že zde se žádná pozitiva nenajdou. Pokud prostředky, které se v krátkém období investovaly nevynáší dostatek peněz na to, aby se umožňoval dluh, je zapotřebí tento dluh pokrýt. Proto by stát měl mít takovou výši dluhu, kterou je schopný splatit v krátkém období (Pilný, 2007, s. 199).

3.5.2 Makroekonomické důsledky

Makroekonomické důsledky se projevují ve změně HDP, inflace, nezaměstnanosti a platební bilance. V tomto případě je velice obtížné říct, zda je deficit pozitivní či negativní, jelikož se zde objevuje několik ekonomických teorií. Každá z nich má na téma rozpočtového deficitu odlišný názor (Lajtkepová, 2007, s. 124).

Neoklasická teorie

Neoklasičtí ekonomové tvrdí, že tržní ekonomika by měla být dostatečně stabilní. Této stabilitě by mělo napomáhat automatické obnovování, ke kterému dochází díky „neviditelné ruce trhu“ (Sirůček, 2007, s. 273).

Neoklasický směr pojednává o tom, že rozpočtové deficity zvyšují celkovou spotřebu. Při plném využití ekonomických zdrojů můžeme hovořit o tom, že zvýšená spotřeba se rovná snížené úspoře. To povede ke zvyšování úrokových sazeb. Pokud tedy budou deficity přetrvávat, bude docházet k vytlačování soukromého kapitálu (Bernheim, 1989, s. 55). Celkově tedy neoklasická škola hodnotí deficit negativně (Ochrana kol., 2010, s. 142).

Keynesiánská teorie

Keynesiánská teorie pojednává o tom, že ekonomika je nestabilní, pokud se spoléhá na neviditelnou ruku trhu. Vláda má schopnost a povinnost tuto nestabilitu vyrovnat, pokud využije veřejných rozpočtů. Což povede ke zlepšení ekonomické situace. V případě, že vláda nevyužívá dostatečně rozpočty, včetně deficitních rozpočtů, jedná se vládní selhání. Keynesiánská škola je pevně přesvědčena, že ekonomika by měla zažít jak přebytek, tak i deficit.

Deficit by měl být tvořen v období recese a přebytek v období ekonomického růstu (Buchanan a kol. 1978, s. 14-15).

Keynesiánská škola tedy hodnotí deficit kladně. Ekonomové se domnívají, že tržní mechanismus není schopný zajistit plné využití zdrojů, tedy plnou zaměstnanost. Proto je deficit vnímán jako účinný nástroj pro stabilizaci hospodářské situace (Ochrana a kol., 2010, s. 142).

Rikardiánská teorie

Rikardiánci odmítají působení deficitního rozpočtu na makroekonomické úrovni. Rikardiánská ekvivalence tvrdí, že deficit neovlivňuje tvorbu kapitálu ani výši vládních úspor, tím pádem nemá vliv na ekonomický růst. Řeší se zde otázka, zda deficit ovlivňuje smýšlení spotřebitele ohledně výše jeho spotřeby. Jelikož Ricardiánská škola předpokládá, že se spotřebitel bude chovat racionálně, tudíž mu snížení daňového zatížení nebude připadat jako dobrý krok (Izák, 2010, s. 154). Neboť je jasné, že pokud v tomto roce dojde ke snížení daní, v budoucích letech tomu bude muset být přesně naopak a dojde k jejich zvýšení. Výsledkem tedy je, že deficit neovlivňuje spotřebu (Barro, 1989, s. 38-39).

3.6 Způsoby financování deficitu

Jelikož má rozpočtový deficit různé příčiny, musí existovat hned několik řešení, jak deficitní rozpočet eliminovat. Níže jsou uvedené způsoby řešení deficitu.

Zvýšení veřejných příjmů

Jelikož většinu příjmů do rozpočtu představují daně, jedná se o zvyšování daní. I přesto, že by toto řešení bylo nejideálnější, v praxi se často nevyužívá. Jedná se spíše o teoretické řešení (Lajtkepová, 2007, s. 125).

Snížení veřejných výdajů

Toto řešení je prakticky stejné jako zvyšování daní. Bylo by to sice ideálním případem, avšak jedná se spíše o teoretické řešení (Lajtkepová, 2007, s. 125).

Peněžní financování deficitu

Tomuto způsobu krytí se také říká emisní či měnové krytí. Centrální banka vypomáhá vládě uhradit deficit. Buď vládě poskytne přímý úvěr, anebo nakoupí státní dluhopisy, čemuž se říká úvěrová emise (Pilný, 2007, s. 200).

Centrální banka nemusí nakupovat cenné papíry přímo jen od státu. Může docházet k tzv. monetizaci dluhu, kdy centrální banka nakupuje již dříve emitované dluhopisy. Ty jsou hrazeny z peněz, které banka vytvořila (Ochrana a kol., 2010, s. 143).

Kvůli monetizaci dluhu se zvyšuje počet peněz v oběhu a tím vzrůstá inflační tlak. Z tohoto důvodu je v mnoha zemích monetizace dluhu právně omezena, či dokonce zakázána (Revenda, 2011, s. 124).

Dluhové řešení deficitu

Dluhové řešení se využívá nejvíce tehdy, když je ve státě vysoká nezaměstnanost. Vláda může ovlivňovat růst zaměstnanosti a produktu pomocí nevyužitých úspor, které si vypůjčí (Urban, 2011, s. 444).

Vláda shání prostředky pro krytí deficitu v zahraničí či v tuzemsku. Stát získává finance prodejem státních dluhopisů. S tímto krytím deficitu je spjat termín mezigenerační spravedlnosti. Jde o to, že generace, která pokrývá svůj deficitem dluhem, zadlužuje další generace (Ochrana a kol., 2010, s. 143).

Krytí deficitu z výnosů z prodeje aktiv

Stát nejčastěji prodává státní pozemky či podniky soukromým investorům (Vlček, 2009, s. 451). Jedná se však o poměrně omezené řešení, neboť stát nevlastní všechnu půdu. Mezi aktiva, která stát může odprodat jsou i cenné papíry, které vlastní. Jak je již psáno výše, může odprodávat hmotný majetek (půdu) či státní kapitál, do kterého řadíme podíly státu v bankách či velkých významných podnicích (Pilný, 2007, s. 201-202).

3.7 Způsoby vykazování deficitu

Dnes se k vykazování rozpočtového deficitu využívají dvě metody. Každá z nich má jiného tvůrce. Jednou z nich je Government Finance Statistic (GFS). Druhá se nazývá European System of Integrated Economic Accounts (ESA).

3.7.1 GFS – Government Finance Statistic

Tvůrcem této metody je Mezinárodní měnový fond. Za zpracování deficitu touto metodou je zodpovědné Ministerstvo financí ČR. Hlavní princip této metody je, že zachycuje peněžní tok. Tedy příjmy a výdaje v okamžiku, kdy nastanou. Nejvíce se využívá v rozpočtových dokumentech a při fiskálních predikcích, jelikož zachycuje příjmy a výdaje státního rozpočtu a ostatních veřejných rozpočtů. Velikou výhodou je dostupnost dat v poměrně krátkém čase, což je dobré při vytváření opatření. Zároveň není obtížné získat zdrojová data. Metoda, jež se v českém jazyce nazývá vládní finanční statistiky má dvě verze. První z nich se přesně jmenuje GFS 1986. Od roku 2002 přecházejí všechny členské státy Mezinárodního měnového fondu na novější verzi s názvem GFS 2001 (Ministerstvo financí, 2013).

3.7.2 ESA – European System of Integrated Economic Accounts

Metodologii vládních účtů spravuje Eurostat. Její přesný název je ESA 95. Eurostat metodu průběžně aktualizuje a také kontroluje její užití v jednotlivých zemích. Využívá se při výpočtu Maastrichtský kritérií (Ministerstvo financí, 2013). Zodpovědnost za deficit vykazovaný touto metodou má Český statistický úřad. ESA je povinné využívat v dokumentech, které jsou předkládané orgánům EU (Nahodil, 2009, s. 272).

Od roku 2014 Česká republika přešla na metodu ESA 2010, která vychází z předešlé verze. Důvodem pro přechod je přesnější a lepší zachycování operací, které jsou pro výpočet deficitu podstatné (Ministerstvo financí, 2013a, s. 3).

Metoda ESA pracuje jak s příjmy a výdaji daného období, tak ještě navíc s pohledávkami a závazky. To je zřejmě největší rozdíl mezi ESA a GFS (Spěváček, 2007, s. 244).

4 Praktická část

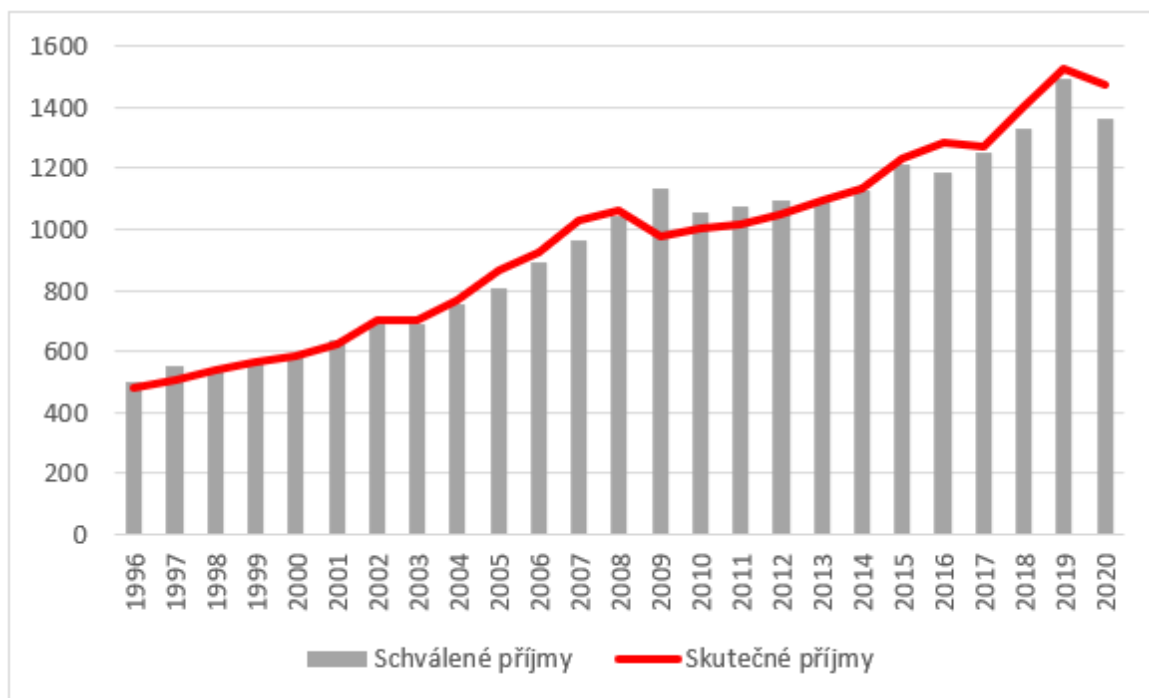
S výjimkou několika let se Česká republika dlouhodobě nachází ve stavu deficitního financování. To značí, že zde dochází k chronickému deficitu, který se řeší velmi obtížně. Z počátku této kapitoly budou analyzovány příjmy a výdaje státního rozpočtu v letech 1996 – 2020. Ve sledovaném období budeme také pozorovat schválené a skutečné saldo státního rozpočtu. Dále bude popsán deficit v České republice pomocí získaných teoretických znalostí. Následně proběhne zasazení České republiky do kontextu Evropské unie, díky čemuž zjistíme, jak se vede České republice ve srovnání s ostatními členskými státy.

4.1 Vývoj příjmů státního rozpočtu

Analýza příjmů státního rozpočtu byla provedena pro roky 1996 – 2020. Zdrojem dat pro analýzu příjmů byl schválený státní rozpočet v jednotlivých letech a následně státní závěrečný účet za sledované roky. Uvedené legislativní dokumenty jsou dohledatelné na stránkách Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR a Ministerstva financí ČR.

Příjmy do státního rozpočtu mají meziroční trend růstu. Proto se tato kapitola bude zabývat jejich strukturou. Hlavním cílem je popsat rozdíly mezi schválenými a skutečnými příjmy státního rozpočtu. Rozdíly mezi těmito dvěma hodnotami jsou zřetelné na obrázku 2.

Obrázek 2-Vývoj příjmů SR

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Státních závěrečných účtů, Zákonů o státním rozpočtu, Sněmovních tisků

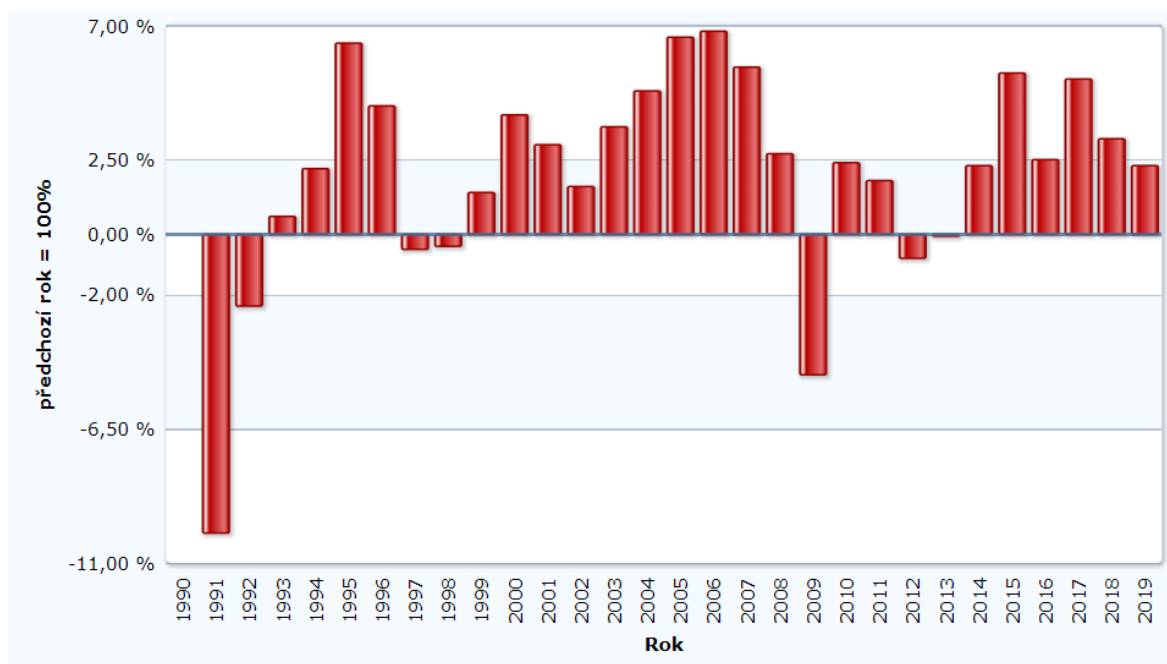
4.1.1 Období 1996 – 1999

Sledované období začíná rokem 1996, kde skutečné příjmy byly nižší, než ty očekávané (asi o 15 mld. Kč). Česká vláda se v tomto roce snažila o snižování daňového břemene (snížení maximální sazby z příjmů fyzických, ale i právnických osob), což mohlo být důsledkem snížených příjmů v roce 1997 (asi o 40 mld.) (Zákon č. 305/1995 Sb. – Zákon o státním rozpočtu ČR na rok 1996).

V roce 1997 se přes Českou republiku přehnaly povodně, které měly negativní vliv na příjmy do státního rozpočtu. V následujícím roce 1998 česká ekonomika zpomaluje, dochází ke zvyšování nezaměstnanosti, čímž dochází ke snižování příjmů (Návrh státního rozpočtu České republiky na rok 1999). Stejně jako v roce 1997 se na příjmech do státního rozpočtu projeví povodně.

V letech 1999 – 2000 je výše skutečných příjmů opět nižší než plánovaná, jedná se přibližně o 7 mld. Kč v každém roce. Vláda se stále snaží o snižování daňového zatížení a celkově je tu snaha o růst ekonomiky. Ten se začal projevovat na růstu HDP, který můžeme pozorovat na obrázku 3.

Obrázek 3-Vývoj HDP v ČR

Zdroj: Český statistický úřad, 2020

4.1.2 Období 2000 – 2009

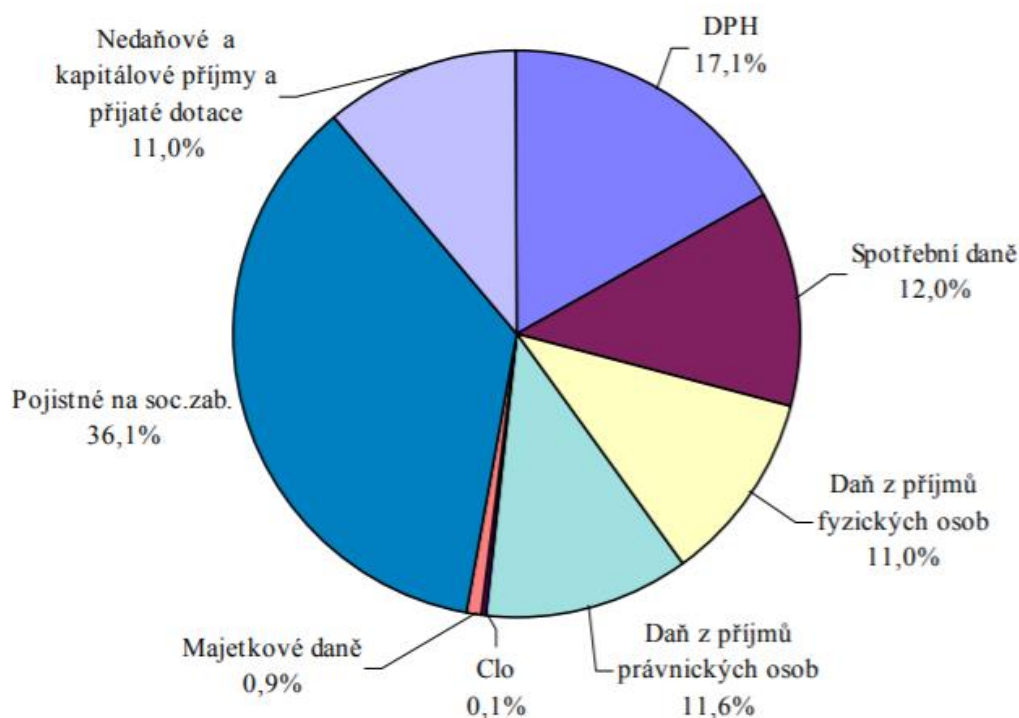
Na konci 20. století narůstaly mírným tempem ceny importovaných surovin, jednalo se především o ropu, což by mělo vést spíše k růstu příjmů než k jejich skutečnému poklesu. Skutečné příjmy v roce 2002 jsou vyšší než ty schválené (cca 15 mld. Kč rozdíl), i přesto, že Českou republiku zasáhly velké povodně. To se projevilo v následujícím roce 2003, kdy vláda schválila menší příjmy než v roce 2002, očekávala, že lidé nebudou mít tolik prostředků. Avšak opak je pravdou, příjmy v roce 2003 byly o 13 mld. Kč vyšší než ty plánované (Státní závěrečný účet na rok 2003). Je to dost v rozporu, neboť právě v roce 2003 překročila nezaměstnanost hranici 10 %. Na druhou stranu se v tomto roce navyšovala minimální mzda, což má pozitivní vliv na příjmy do státního rozpočtu. Na konci roku 2003 byla schválena novela zákona o daních z příjmů, které měly během tří let klesnout z 31 na 24 % (Admin, 2004).

V roce 2004 přichází velký milník, jelikož Česká republika vstoupila do EU. Spolu s námi vstoupilo do EU 9 zemí (Slovensko, Slovinsko, Maďarsko a další). Z Evropské unie do rozpočtu České republiky plynou významné finanční prostředky. Na druhou stranu má Česká republika vůči EU své závazky, které musí plnit. Stejně jako v roce 2003 dochází ke zvyšování minimální mzdy a míry nezaměstnanosti, která v té době činila rekordních 10,8 %. Skutečné příjmy v roce 2004 byly přibližně o 15 mld. Kč vyšší, největší nárůst byl

především u daně z přidané hodnoty, která vzrostla téměř o 7 mld. Kč. I přesto, že základní sazba DPH se snížila na 19 % (snížená zůstala na 5 %). Nedaňové příjmy v tomto roce byly o 11,5 mld. Kč vyšší, než stát očekával. Jedná se především o dotace ze zahraničí a příjmy z úroků. Dalším faktorem pozitivně ovlivňujícím výši příjmů, byl schválený Zákon o povinném značení lihu, který je účinný od roku 2004. Tento zákon postihoval šedou ekonomiku ČR (Admin, 2004; Státní závěrečný účet za rok 2004).

Schválené příjmy v roce 2005 činily necelých 805 mld. Kč a ty skutečné přibližně 866 mld. Kč, což vypovídá o plnění návrhu státního rozpočtu na 107,6 %. Na růst příjmů měly vliv především nedaňové příjmy a přijaté dotace. Největší příjmovou položkou však bylo pojistné na sociální zabezpečení, což je patrné z obrázku 4 (Státní závěrečný účet za rok 2005).

Obrázek 4-Struktura příjmů SR pro rok 2005

Zdroj: Státní závěrečný účet za rok 2005

V roce 2006 se mělo projevit zvyšování regulovaných cen z roku 2005, které mělo zvýšit výdaje domácností. Oproti tomu se však zvýšila minimální mzda, a to o 5,4 % (7 570 Kč) a následně se zvýšila o dalších 385 Kč (archiv.ihned.cz, 2006). Skutečné příjmy státního

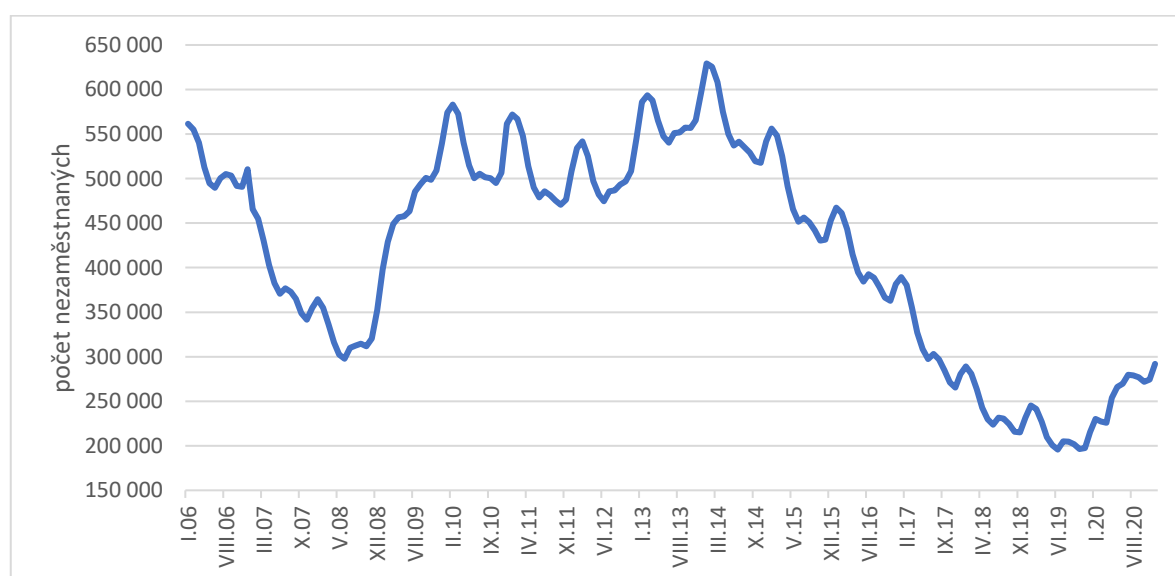
rozpočtu činily 923 mld. Kč, což je o téměř 34 mld. Kč vyšší částka, než byla původně schválena. Největší zásluhu na tom mají nedaňové a kapitálové příjmy a dotace, které byly nad rozpočtem o 40, 4 mld. Kč. Šlo však jen o převod mezi fondy organizačních složek a rozpočty kapitol. V roce 2006 bylo schváleno navýšení spotřební daně z tabákových výrobků, které vedlo k jejímu růstu o 8 % oproti předchozímu roku (Státní závěrečný účet za rok 2006).

V roce 2007 je výše skutečných příjmů vysoko nad plánovaným rozpočtem, a to celkově o 59,9 mld. Kč. Největší nárůst zaznamenaly daňové příjmy a poplatky (Státní závěrečný účet za rok 2007).

Pro rok 2008 je typický pokles HDP, neboť se začíná projevovat hospodářský cyklus. Na vrcholu se česká ekonomika ocitla v roce 2006 a od té doby stále klesala. V roce 2008 je patrné, že dochází k poklesu.

Od roku 2009 byly skutečné příjmy výrazně nižší, než vláda očekávala, což bylo způsobeno hospodářskou krizí. Rozpočet byl plánován s předpokladem ekonomického růstu a již v době schvalování bylo zřejmé, že dojde k poklesu ekonomiky. Tento pokles dosáhl hodnoty 4,2 %. Rozdíl mezi plánovanými a realizovanými příjmy státního rozpočtu dosáhl v roce 2009 157,2 mld. Kč (Státní závěrečný účet za rok 2009). K tomuto rozdílu přispěla i zvyšující se hladina nezaměstnanosti (obrázek 5) a snižování počtu volných pracovních míst.

Obrázek 5-Vývoj nezaměstnanosti v období 1/2006 - 12/2020

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat ČSU, 2021

4.1.3 Období 2010 – 2020

V roce 2010 byly všechny složky příjmové strany pod rozpočtem. Meziroční pokles u nedaňových a kapitálových příjmů společně s přijatými transfery byl způsoben převodem necelých 32 mld. Kč. z rezervních fondů organizačních složek na snížení schodku státního rozpočtu. Celkově se však Česká republika oklepávala z krize, to se projevilo i na růstu HDP, viz obrázek 6 (Státní závěrečný účet za rok 2010).

V následujícím roce (2011) se příjmovou stránku rozpočtu také nepodařilo naplnit a to o 62 mld. Kč. Asi největším zásahem bylo zrušení zdanění státních příspěvků na stavební spoření ve výši 50 %. Ovšem strana příjmů má stále rostoucí trend, a to meziročně o 12,4 mld. Kč (Státní závěrečný účet za rok 2011).

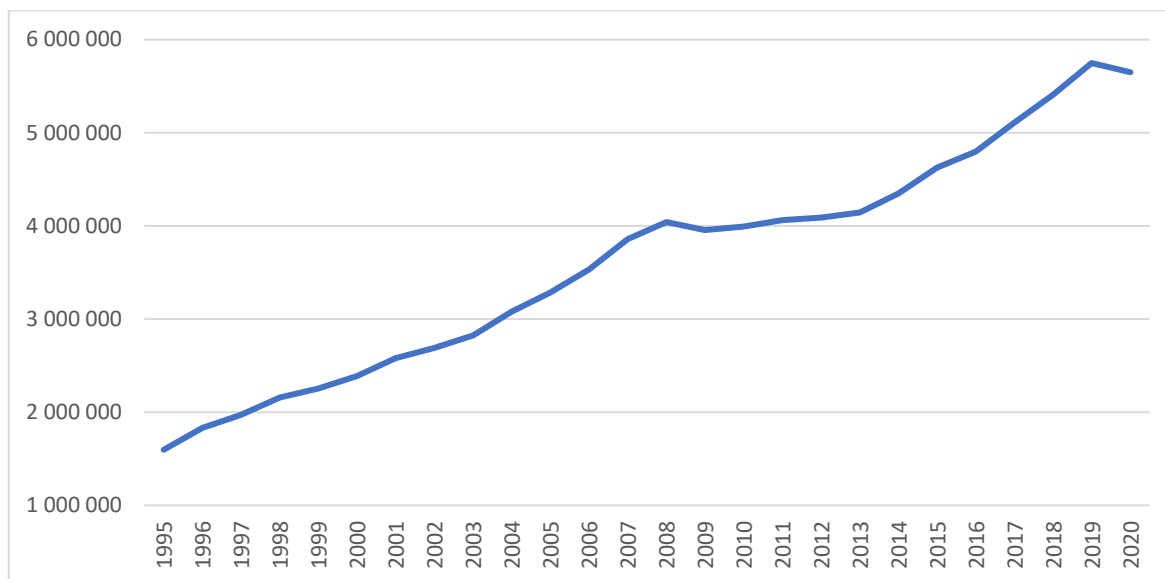
Od roku 2012 platí zvýšená sazba DPH 12 % (původně 10 %), která se projevila v příjmech státního rozpočtu. Od schválené hodnoty vzrostla o 7,8 mld. Kč. I přesto byly skutečné příjmy asi od 43 mld. Kč nižší (Vládní návrh státního závěrečného účtu za rok 2012).

Rok 2013 se stává zlomovým, od tohoto roku jsou totiž příjmy podhodnocovány, skutečné příjmy dosahují vyšší hladiny než ty schválené. V roce 2013 to činilo asi 1 mld. Kč. Daňové příjmy byly plněny na 99,3 %, k čemuž nejvíce přispěla daň z přidané hodnoty, jejíž sazby se v roce 2013 zvýšily na 15 a 21 %. Celkově tedy DPH překročila svůj rozpočet o 8 mld. Kč. Nedaňové a kapitálové příjmy a přijaté transfery byly příčinou toho, že se příjmová strana rozpočtu naplnila. Jejich hodnota překročila schválenou o 25 mld. Kč.

Za zmínku také stojí to, že v roce 2013 padla výhra ve Sportce, která činila 400 milionů Kč, Ovšem v roce 2012 se projednávalo, zda by se loterie nemohla danit. Pro vládu to bylo příliš administrativně náročné, takže na to nakonec nepřistoupila. I přesto dochází k naplnění rozpočtu ostatních daňových příjmů, do kterých právě spadá odvod z loterie. Rozpočet se naplnil na 103,8 % (Státní závěrečný účet za rok 2013).

Cílem vlády v roce 2014 bylo nastartovat ekonomiku (obrázek 6) a zvýšit zaměstnanost a nepřekročit hranici 3 % z HDP co se týče vládního deficitu. Co se týče nezaměstnanosti, ta klesla ze 7 na 6,1 %. Příjmy roku 2014 byly o 5 mld. Kč vyšší než ty plánované. Jde o meziroční nárůst příjmů do SR o 42 mld. Kč. Největší nárůst oproti rozpočtu zaznamenala daň z přidané hodnoty a největší nárůst od minulého roku potom daň z příjmů právnických osob. Naopak největší pokles zaznamenaly odvody ze solární elektřinu, a to téměř o 65 % (Státní závěrečný účet za rok 2014).

Obrázek 6-Vývoj HDP (běžné ceny) v mil. Kč

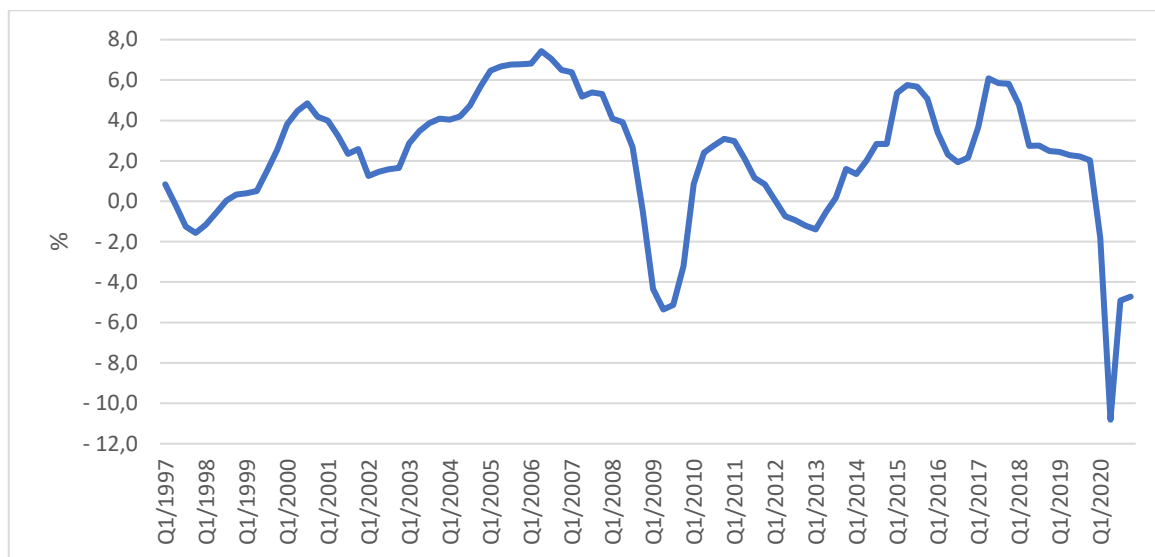
Zdroj: vlastní zpracování na základě dat ČSÚ, 2021

Celkové příjmy se v roce 2015 naplnily na 101,8 %. Z obrázku 6 je patrné, že se vládě podařilo nastartovat českou ekonomiku. HDP rostlo 5,4 %, inflace klesla na 0,3 % a nezaměstnanost také stále klesala (5 %) (Státní závěrečný účet za rok 2015).

Rozdíl mezi schválenými a skutečnými příjmy roku 2016 byl největší, bylo to téměř o 98,5 mld. Kč, což bylo také způsobeno tím, že vláda snížila příjmy, které očekávala. Od minulého roku klesly asi o 30 mld. Kč. Na konci tohoto roku se spustila první vlna EET, která se týkala restaurací a ubytovacích služeb. Zvýšené příjmy z DPH však státní rozpočet pocítil až v roce 2017, kdy se přidala druhá vlna, do které spadaly maloobchody a velkoobchody. Vláda dále schválila zvýšení sazby daně z hazardu z původních 20 % se zvýšila na 35 % u technických her a 23 % pro vše ostatní. I to se projevilo o rok později, kdy tyto příjmy stouply o 1,2 mld. Kč. Nezaměstnanost dále klesala, v roce 2017 klesla dokonce na 2,9 %. Příjmy v roce 2017 překročily rozpočet o 23 mld. Kč i přesto, že byl zaznamenán meziroční pokles příjmů o 8 mld. Kč (Státní závěrečné účty za rok 2016 a 2017).

Nezaměstnanost se v roce 2018 pohybuje kolem 2 %, je více pracovních míst než nezaměstnaných. Příjmy jsou o 77 mld. vyšší, než se očekávalo. České ekonomice se daří, celkové příjmy meziročně vzrostly o 130 mld. Kč. Během roku se ekonomika přehřála a začala klesat (obrázek 7) (Státní závěrečný účet za rok 2018).

Obrázek 7-Vývoj růstu HDP v letech 1997 - 2020

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat ČSÚ, 2021

Z obrázku 2 je jasně patrné, že v roce 2019 je enormní nárůst příjmů oproti roku 2018. Na tomto nárůstu se podílely všechny složky příjmové strany, daňové příjmy a poplatky, nedaňové a kapitálové příjmy, a i přijaté transfery. Šlo o meziroční nárůst celkových příjmů o 119 mld. Kč (Státní závěrečný účet za rok 2019).

Z počátku byl rok 2020 celkem nadějný, daňové příjmy plnily svůj rozpočet. Ovšem potom se v České republice projevila pandemie koronaviru, která zásadně ovlivnila celý rozpočet České republiky. Příjmy meziročně klesly o téměř 48 mld. Kč. Vládní protipandemická opatření ovlivnila celou ekonomiku, v podstatě se uzavřelo vše, kromě obchodů se základním sortimentem. Příjmy byly podpořeny z EU (Ministerstvo financí, 2021).

V budoucnu můžeme očekávat snížení daňových příjmů, neboť došlo ke zrušení superhrubé mzdy či navýšení základní slevy na poplatníka, která dříve činila 24 840 Kč za rok a nyní je 27 840 Kč za rok.

Závěrem je nutné dodat, že všechny veřejné rozpočty trpí jedním zásadním problémem, kterým je černý pasažér. Jedná se o lidi, kteří neplatí za užívání veřejných statků a služeb. Kdyby bylo možné tyto pasažéry eliminovat, příjmy do státního rozpočtu by mohly být ještě vyšší a nemuselo by docházet k tak markantním rozdílům mezi příjmy a výdaji.

Ovšem řešení tohoto problému není tak jednoduché, stát se snaží s černými pasažéry bojovat pomocí hned několika mechanismů. Mezi ty hlavní patří především Elektronická evidence tržeb, Daňová kobra či kontrolní hlášení.

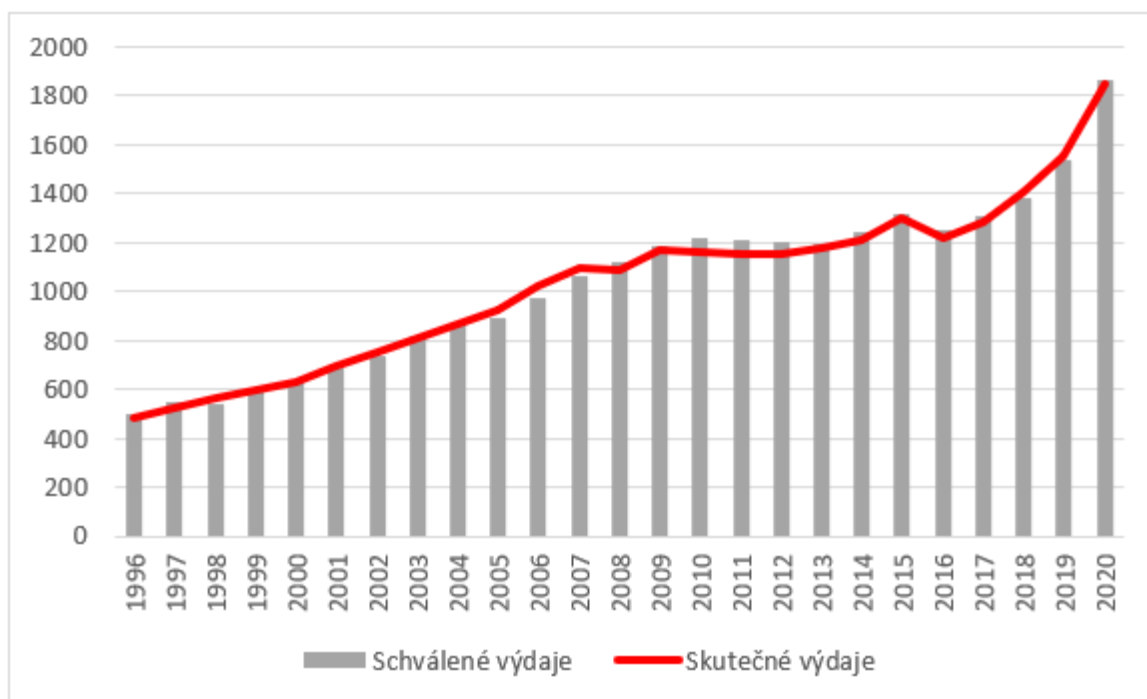
4.2 Vývoj výdajů státního rozpočtu

Je zřejmé, že každý rozpočet má dvě strany, stranu příjmů a stranu výdajů. Další kapitola bude tedy pojednávat o výdajové složce státního rozpočtu.

V předešlé kapitole je patrné, že příjmy každým rokem narůstají. Z toho vyplývá, že výdaje musí stoupat ještě více, neboť Česká republika se nachází již několik let v deficitním rozpočtu.

Obrázek 8 představuje vývoj výdajů státního rozpočtu. V časové řadě je zřejmé, že výdaje neustále rostou. V posledním roce (2020) je více než jasné, že tuto situaci velice ovlivnila pandemie nemoci SARS-CoV-2. Stát se snaží vypomáhat všem zaměstnavatelům, aby mohli zaplatit své zaměstnance, ale i podnikatelům, kteří jsou registrováni jako osoby samostatně výdělečně činné.

Obrázek 8-Vývoj výdajů SR

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Státních závěrečných účtů, Zákonů o státním rozpočtu, Sněmovních tisků

4.2.1 Období 1996 - 1999

Časová řada začíná rokem 1996, kdy skutečné výdaje klesly od těch plánovaných asi o 13 mld. Kč. I přesto, že česká vláda uvolnila 800 milionů Kč pro činnost Exportní

garanční a pojišťovací společnosti a 200 milionů pro Českou exportní banku (archiv.ihned.cz, 1997).

V dalším roce (1997) byly opět skutečné výdaje nižší, i přes to, že v tomto roce byly v České republice povodně. Výdaje na pomoc proti povodním se zřejmě projeví až v dalším roce, kdy skutečné výdaje přesáhly ty schválené o 30 mld. Kč. Prostředky, které byly uvolněné na krytí škod po povodních činí 575 milionů Kč. Dalším problémem na výdajové straně roku 1998 jsou sociální transfery, kde se promítlo navyšování důchodů (Návrh státního rozpočtu České republiky na rok 1999).

V roce 1999 byly skutečné výdaje nižší přibližně o 10 mld. Kč. Vláda chtěla nastartovat ekonomiku pomocí investičních výdajů, ale třeba i rozšířením infrastruktury.

4.2.2 Období 2000 - 2009

Rok 2000 se vyznačuje zvýšením výdajů (o 5 mld. Kč) ve srovnání s rozpočtem na tento rok. Vizí vlády bylo podpořit začínající hospodářský růst, což se skutečně podařilo, HDP mělo růstovou tendenci. Největší roli na výdajové straně měly výdaje rozpočtových organizací a příspěvky příspěvkovým organizacím. Ty zajišťují funkce státu v oboru školství, zdravotnictví, obrany a jiné (Návrh státního rozpočtu České republiky na rok 2001). Stejně jako v předešlých letech, schválené výdaje v roce 2001 byly nižší než ty skutečné. Jednalo se o téměř 9 mld. Kč. Vláda si určila tři prioritní výdaje, jednalo se o školství (včetně vědy a výzkumu), programy, které souvisely se vstupem ČR do EU a otázky zaměstnanosti. Největším problémem je růst mandatorních výdajů, které rostou rychleji než celkové výdaje SR a vytěsňují tak ostatní výdajové položky (Návrh státního rozpočtu České republiky na rok 2001).

Pro rok 2002 jsou typické povodně, které zasáhly Českou republiku. Vláda byla nucena v létě vyhlásit nouzový stav a připravila řadu kompenzačních programů pro lidi zasažené povodněmi. Skutečné výdaje v tomto roce byly o 14 mld. Kč vyšší, než vláda plánovala.

Ačkoliv se v roce 2003 navýšily výdaje SR o 720 milionů Kč, které šly na pomoc při povodních (Admin, 2004), celkové skutečné výdaje byly o 10 mld. Kč nižší než ty schválené. Na obrázku 8 je vidět růstová tendence výdajů. V tomto roce vzrostly skutečné výdaje o 58 mld. Kč oproti roku 2002.

V roce 2004 se schválené výdaje zvýšily asi o 50 mld. Kč (v roce 2003 to bylo 818 mld. Kč). Na tomto růstu mají podíl sociální dávky, které vzrostly o necelých 10 mld. Kč, důchody (o 5 mld. Kč), odvody do EU (16 mld. Kč), které v loňském roce nebyly, neboť ČR vstoupila

do EU právě v roce 2004 a v neposlední řadě převody do vlastních fondů, které se zvýšily asi o 15 mld (Státní závěrečný účet za rok 2004). Kč. Jelikož se v roce 2004 měnily sazby DPH a také bylo ze snížené sazby do té základní převedeno hned několik služeb a zboží, stát vyplácel jednorázové dávky pro děti ve výši 2000 Kč a důchodce (1000 Kč), které měly zmírnit dopady změny DPH.

Rok 2005 je zlomový, dochází k ráznému nárůstu skutečných výdajů. Rozdíl mezi plánem a skutečností je asi 37 mld. Kč, kdy největší podíl na tom převod úspor výdajů a prostředků z nového fondu státních záruk, které dohromady činily asi 44 mld. Kč. Pokud by k těmto převodům nedošlo, rozpočet by byl naplněn, tak jak byl schválen Státní závěrečný účet za rok 2005).

Rok 2006 pro Českou republiku připravil opět povodně. Proto vláda prosadila návrh na uvolnění 5 mld. Kč na krytí škod způsobených povodněmi. Přišel další jednorázový příspěvek, tentokrát to bylo „pastelkovné“, neboli 1000 Kč pro prvňáčky na školní potřeby (iDnes.cz, 2006). Ovšem největší rozdíl mezi plánem a skutečností byl u výdajové položky poskytnuté zálohy, jistiny, záruky a vládní úvěry, které se od rozpočtu odchýlily o 20 mld. Kč (Státní závěrečný účet za rok 2006).

V roce 2007 dochází k rozdílu mezi plánovanými a skutečnými výdaji ve výši 35 mld. Kč, ve prospěch skutečných. V loňském roce proběhlo schválení navýšení platů státních zaměstnanců a také navýšení důchodů. To se projevilo jejich navýšením v rozpočtu o 17 mld. Kč. Můžeme tedy pozorovat celkové navyšování mandatorních výdajů, které mají meziroční nárůst o 6 % (Státní závěrečný účet za rok 2007).

V následujícím roce (2008) dochází ke zvratu, kdy jsou skutečné výdaje nižší než ty plánované asi o 32 mld. Kč. Běžné výdaje, které dosáhly 978,9 mld. Kč meziročně stouply o 2,2 mld. Kč. Největší podíl z běžných výdajů tvoří sociální dávky (téměř 401 mld. Kč), ty zaznamenaly meziroční růst o 14,5 mld. Kč (3,8 %) (Státní závěrečný účet za rok 2008). Pro rok 2009 je typická hospodářská krize. Nezaměstnanost v tomto roce stoupla na 6,7 % z 4,4 %, což se projevilo na vyplácení sociálních dávek, které meziročně vzrostly o 28,4 mld. Kč (Státní závěrečný účet za rok 2009).

4.2.3 Období 2010 - 2020

V roce 2010 byly skutečné výdaje nižší o téměř 62 mld. Kč. Obě složky výdajové strany, tedy běžné výdaje a kapitálové výdaje byly pod rozpočtem. Běžné výdaje zaznamenaly meziroční pokles o 7,3 mld. Kč a kapitálové o 2,9 mld. Kč. Ovšem stále můžeme pozorovat

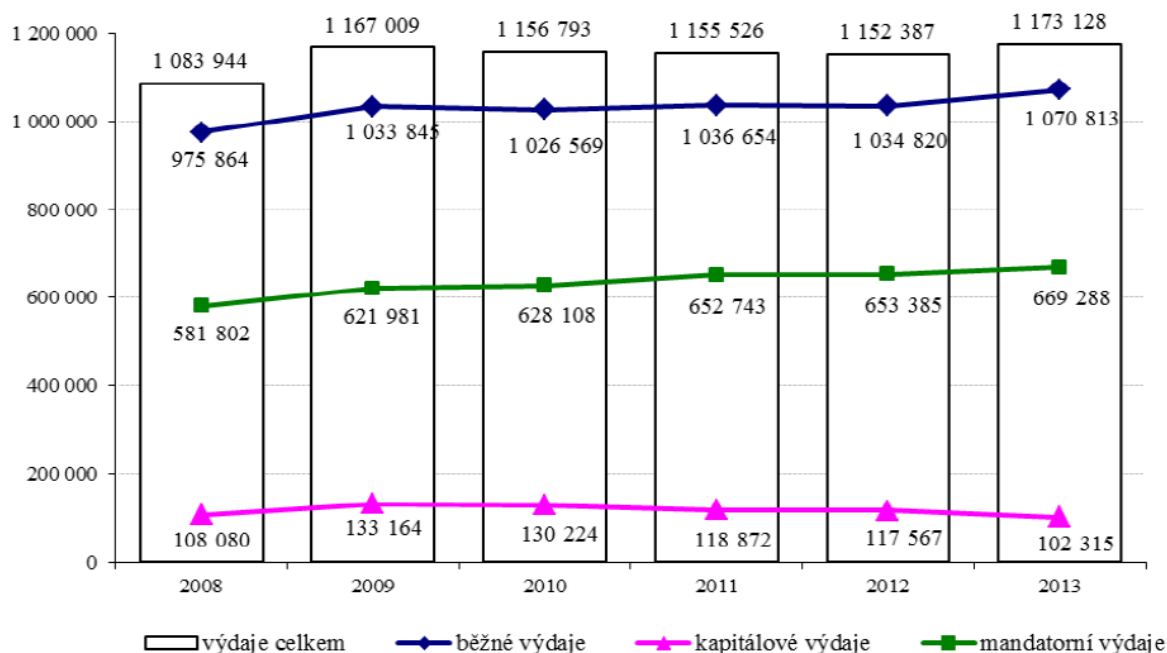
navyšování mandatorních výdajů, jejichž částka meziročně stoupla o 6,1 mld Kč (Státní závěrečný účet za rok 2010).

Výše skutečných výdajů v roce 2011 byla oproti plánu nižší o 55 mld. Kč. Od ledna tohoto roku se zrušilo porodné jako plošná sociální dávka a začala se vyplácet jen lidem, kteří splňovali státem dané podmínky. I přesto sociální dávky vzrostly meziročně o 13,2 mld. Kč, na tomto nárůstu měly největší podíl však důchody, které vzrostly meziročně téměř o 30 mld. Kč. Zato kapitálové výdaje meziročně klesly o 11,4 mld. Kč (Státní závěrečný účet za rok 2011).

Trend nižších skutečných výdajů stále pokračoval. V roce 2012 byly skutečné výdaje nižší o 47 mld. Kč. Největší rozdíly pak tvořily následující položky, jejichž hodnota se od schváleného rozpočtu snížila, ostatní kapitálové výdaje (3 mld. Kč), ostatní neinvestiční výdaje (4 mld. Kč) a podpory v nezaměstnanosti (4 mld. Kč) (Vládní návrh státního závěrečného účtu za rok 2012). Poslední položka je překvapivá, neboť v roce 2012 nezaměstnanost mírně stoupla.

V roce 2013 došlo k úspoře 17,6 mld. Kč, kdy největší úsporu zaznamenaly kapitálové výdaje (13,6 mld. Kč), které od roku 2010 postupně klesají (obrázek 9). Ovšem o běžných výdajích, do kterých spadají např. platy a sociální transfery můžeme říct, že mají růstový trend (Státní závěrečný účet za rok 2013). Za zmínku také stojí, že od ledna 2013 vešla v platnost nová důchodová reforma, která spočívá na třech pilířích. První z nich je klasické vyplácení důchodů, druhý je klasický důchod + důchodové spoření a třetí pilíř představuje doplňkové penzijní spoření.

Obrázek 9- Trend výdajů SR 2013

Zdroj: Státní závěrečný účet za rok 2013

Rok 2014 znamenal úsporu ve vládních výdajích skoro o 29 mld. Kč. Velkou zásluhu na tom mají mandatorní výdaje, které jsou pod rozpočtem o 13,4 mld. Kč. Nezaměstnanost v tomto roce klesla na 6,1 % (předešlý rok činila 7 %) (Státní závěrečný účet za rok 2014).

V roce 2015 vláda očekávala výdaje ve výši 1 312,9 mld. Kč. Skutečné výdaje však dosáhly výše 1 297,3 mld. Kč, což je o 15,6 mld. Kč méně. Meziroční růst výdajů činí 85,7 mld. Kč. Růstový trend můžeme pozorovat na obrázku 8. Nezaměstnanost v tomto roce klesla na 5 %, což se projevilo na výši podpory v nezaměstnanosti, která klesla téměř o 2 mld. Kč. Jinak se mandatorní sociální výdaje opět zvýšily meziročně o 11,5 mld. Kč (Státní závěrečný účet za rok 2015).

Výdaje roku 2016 byly nižší o 33,3 mld. Kč a meziročně klesly o 77,5 mld. Kč, což je nezvyklý trend. Velkou změnu představovaly kapitálové výdaje, které meziročně klesly o 52 %. Mandatorní výdaje stále stoupaly, i když se jejich meziroční růst snížil na 0,3 % (Státní závěrečný účet za rok 2016).

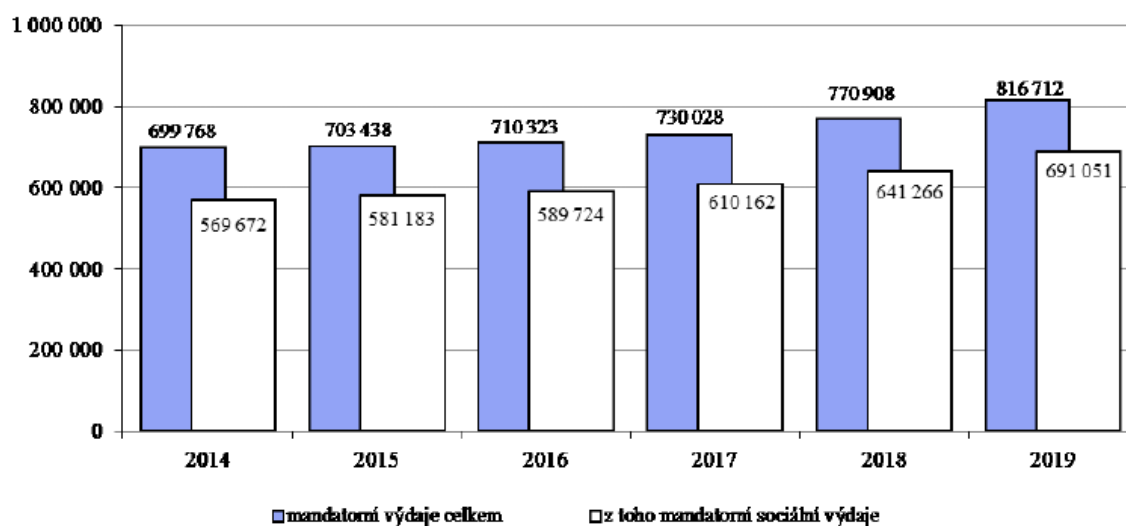
V roce 2017 dokázala na výdajích vláda ušetřit 30,5 mld. Kč. I navzdory tomu, že od ledna tohoto roku byla valorizace důchodů průměrně 308 Kč měsíčně. Vyplácení důchodového pojištění se od předcházejícího roku zvýšilo asi o 15 mld. Kč. Vládní úspora na výdajích se týká především kapitálových výdajů. Neboť v roce 2017 se navyšovaly platy státních zaměstnanců, soudců a soudních činitelů (Státní závěrečný účet za rok 2017).

Největším zásahem do státního rozpočtu v roce 2018 byla sleva na jízdné 75 % pro studenty a důchodce. Po dlouhé době se skutečné výdaje dostaly nad rozpočet a to o 24 mld. Kč. Meziročně výdaje stouply o 121,2 mld. Kč. Velký nárůst zaznamenaly investiční transfery (Státní závěrečný účet za rok 2018).

Následujícího roku výdaje opět překročily schválenou hodnotu, téměř o 16 mld. Kč. V roce 2019 můžeme pozorovat velký nárůst výdajů, šlo o meziroční nárůst o 150,8 mld. Kč. Například mandatorní sociální výdaje vzrostly od předcházejícího roku téměř o 50 mld. Kč (Státní závěrečný účet za rok 2019).

Na obrázku 10 je patrné, že mandatorní výdaje v čase stoupají. V České republice je k roku 2019 evidováno 2 132 000 důchodců. Což se odráží ve výši vyplácených důchodů, které v roce 2019 činily přibližně 471 mld. Kč.

Obrázek 10- Vývoj mandatorních výdajů (v mil. Kč)

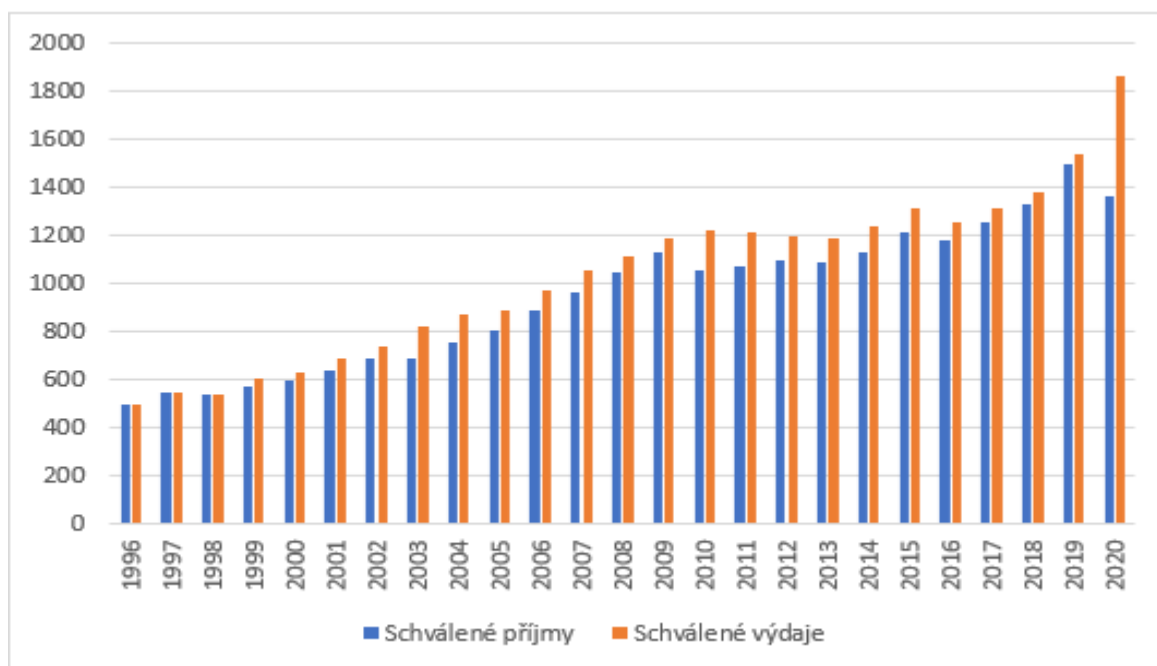
Zdroj: Státní závěrečný účet, 2019

V roce 2020 je patrný enormní nárůst výdajů, téměř o 19 % (291 mld. Kč). Stát se v roce 2020 snažil vypomocet všem. Zvýšil se rodičovský příspěvek (o 14 mld. Kč), dávky nemocenské (o 16,4 mld. Kč) i ošetrovné vrostlo (o 9,7 mld. Kč). Dále se na výdajové stránce projeví různé podpůrné programy, jako Antivirus, Covid nájemné a ošetrovné pro osoby samostatně výdělečně činné. Zátěží pro státní rozpočet byl i jednorázový populistický příspěvek známý jako „rouškovné“. Celkové výdaje v roce 2020 činily téměř 1843 mld. Kč (Ministerstvo financí, 2021).

5 Výsledky a diskuse

Saldo státního rozpočtu vzniká rozdílem příjmů a výdajů. Pokud jsou příjmy SR vyšší než výdaje, je rozpočet přebytkový. V případě, že jsou příjmy rovny výdajům, hovoříme o vyrovnaném rozpočtu. Pokud jsou výdaje SR vyšší než příjmy, jde o rozpočet deficitní (obrázek, 11 a 12).

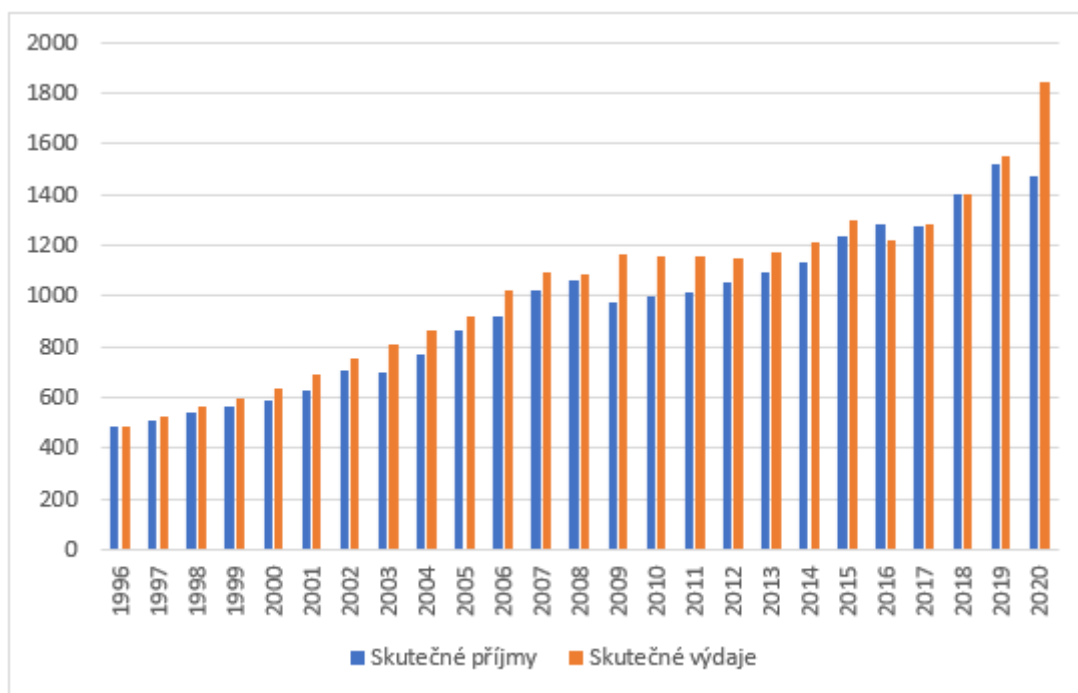
Obrázek 11- Schválené příjmy a výdaje SR

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Státních závěrečných účtů, Zákonů o státním rozpočtu, Sněmovních tisků

To, že Česká republika tíhne k deficitnímu rozpočtu je patrné z obrázku 13. Vidíme, že od roku 1999 česká vláda schvalovala jedině deficitní státní rozpočet. V roce 2016 došlo k přebytkovému rozpočtu. Jak je z teoretických východisek patrné, hospodařit s takovým přebytkem není záležitost jednoho roku. K takovému výsledku vede dlouhá cesta. Ovšem proč se to v dalších letech opět navrací k deficitu? Ekonomická teorie říká, že pokud se státu daří, mělo by docházet ke snižování deficitu a tvorbě přebytku. Česká republika to dělá opačně. Pokud se české ekonomice daří, místo toho, aby investovala a šetřila na budoucí léta, začne peníze rozdávat svým občanům v podobě transferových plateb.

Obrázek 12- Skutečné příjmy a výdaje SR

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Státních závěrečných účtů, Zákonů o státním rozpočtu, Sněmovních tisků

Pokud porovnáme základní statistické ukazatele (tabulka 3), tak zjistíme, že mediánová hodnota plánovaných příjmů je nižší než mediánová hodnota plánovaných výdajů. Zároveň je v případě plánovaných výdajů i vyšší hodnota směrodatné odchylky. V případě skutečných hodnota je opět výdajová strana vyšší než plánovaná, a i směrodatná odchylka je vyšší. Medián salda je v obou případech záporný, kdy skutečnost je lepší než plán, který je -71,5 miliardy. V případě plánu salda je vyšší směrodatná odchylka.

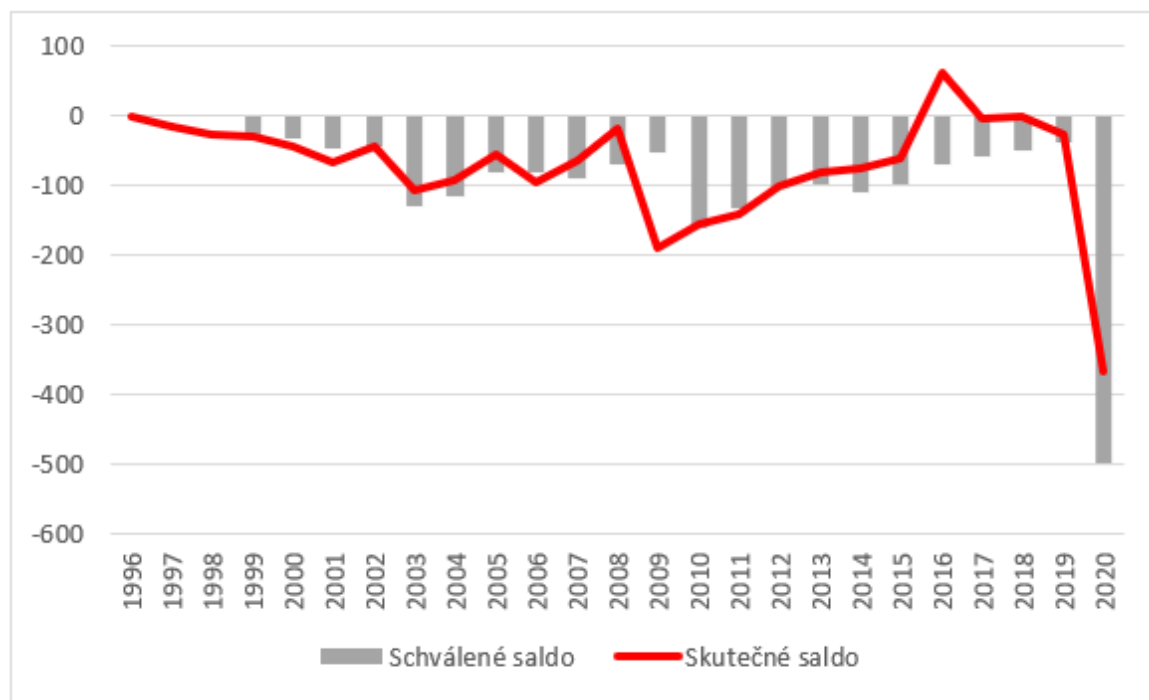
Tabulka 3- Základní statistické ukazatele (v mld. Kč)

	Příjmy (skutečnost)	Výdaje (skutečnost)	Příjmy (plán)	Výdaje (plán)	Saldo (plán)	Saldo (skutečnost)
Průměr	952,78	1 025,99	945,17	1 034,29	-89,13	-73,46
Medián	1 000,40	1 092,30	1 044,00	1 115,50	-71,50	-62,80
Směrodatná odchylka	311,31	339,04	293,71	346,37	95,83	82,25
Rozptyl	96 912,14	114 947,55	86 265,24	119 968,72	9 182,92	6 765,80
Minimum	482,80	484,30	497,60	497,60	-500,00	-367,40
Maximum	1 523,20	1 842,90	1 495,90	1 864,80	0,00	61,80

Zdroj: vlastní zpracování

Z obrázku 13 vyplývá, že skutečné saldo se výrazně liší od plánovaného, což ostatně bylo patrné i z tabulky 3. Na počátku sledovaného období se ČR snažila o vyrovnaný rozpočet. Tento trend však byl brzy opuštěn a rozpočet je nejen navrhován ale i realizován jako schodkový.

Obrázek 13- Vývoj salda SR

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Státních závěrečných účtů, Zákonů o státním rozpočtu, Sněmovních tisků

5.1 Vývoj salda státního rozpočtu

Následující kapitola bude pojednávat o vývoji salda státního rozpočtu a řešeních, která vláda představila. Akumulací deficitů veřejných rozpočtů vzniká státní dluh, který se následně projevuje ve výši vládního dluhu. Pro splňování Maastrichtský pravidel nesmí vládní dluh přesáhnout 60 % z HDP.

5.1.1 Období 1996 – 1999

V prvním roce sledovaného období (1996) vláda počítala s vyrovnaným rozpočtem, nakonec však hospodařila se schodkem 1,5 mld. Kč. V tomto případě byla vina spíše na příjmové stránce, která nebyla dostačující. Návrh zákona počítal se sekuritizací státního dluhu (Zákon č. 305/1995 Sb. - Zákon o státním rozpočtu ČR na rok 1996).

Následujícího roku (1997) vláda schválila vyrovnaný rozpočet (Zákon č. 315/1996 Sb. – Zákon o státním rozpočtu ČR na rok 1997), ovšem v tomto roce došlo k velikému propadu příjmů, které byly o 40 mld. Kč nižší, než se plánovalo. Tím došlo k deficitu ve výši 15,7 mld. Kč.

Rok 1998 je posledním, kdy česká vláda schválila vyrovnaný rozpočet (Zákon č. 348/1997 Sb. – Zákon o státním rozpočtu ČR na rok 1998). Na konci roku vláda hospodařila se schodkem 29,3 mld. Kč, díky čemuž mohly zvýšené výdaje (o 30 mld. Kč). Nutno dodat, že Česká republika nejčastěji kryje svůj deficit emisí státních dlouhodobých dluhopisů.

V roce 1999 byl schválený rozpočet se schodkem 31 mld. Kč. V Zákoně č. 22/1999 Sb. je uvedeno, že Ministerstvo financí vydá státní dluhopisy ve výši 31 mld. Kč se splatností 15 let. Schodek státního rozpočtu byl však nižší a činil jen 29,6 mld. Kč.

5.1.2 Období 2000 - 2009

V roce 2000 se schodek začíná zvyšovat. Z plánovaných 35,1 na 46,1 mld. Kč. V Zákonu 58/2000 Sb. je uvedeno, že schodek bude uhrazen opět vydáním státních dluhopisů ve výši plánovaného schodku.

Schodek v roce 2001 byl ve výši 67,8 mld. Kč. V rozpočtu však vláda počítala s deficitem ve výši 49 mld. Kč. Pro financování deficitu vláda navrhla vydání státních dluhopisů v hodnotě 40 mld. Kč a pro zbylých 9 mld. Kč navrhla odprodej státních finančních aktiv (Zákon č. 491/2000 Sb. – Zákon o státním rozpočtu ČR na rok 2001).

Od roku 2002 do roku 2005 je skutečný schodek nižší než ten, který vláda schválila. Rozdíly v jednotlivých letech byly následující. 2002 – 400 milionů Kč, 2003 – téměř 23 mld. Kč, 2004 – 22,3 mld. Kč, 2005 – 27,2 mld. Kč.

Dluhové krytí deficitu je pro Českou republiku typické, i v roce 2002 stát navrhl krýt deficit státními dluhopisy, a to ve výši 44 mld. Kč. Zbylá část schodku (2,2 mld. Kč) měla být pokryta změnou stavu ve finančních aktivech (Zákon č. 490/2001 Sb. – Zákon o státním rozpočtu ČR na rok 2002).

V roce 2003 skutečný schodek činil 109 mld. Kč, které byly pokryty státními dluhopisy (99,5 mld. Kč), dlouhodobým úvěrem (9 mld. Kč) a změnou finančních aktiv (0,5 mld. Kč) (Státní závěrečný účet za rok 2003).

Podobné krytí deficitu nastalo i v dalším roce (2004), kdy skutečný schodek činil 93,7 mld Kč. Státní dluhopisy byly nakonec emitovány ve výši 87,1 mld. Kč, zbytek deficitu byl financován pomocí změnou aktiv a dlouhodobým úvěrem (Státní závěrečný účet za rok 2004).

Vláda v roce 2005 hospodařila se schodkem 56,4 mld. Kč. Došlo zde k rapidnímu nárůstu příjmu, ovšem výdajová strana také vzrostla. Pokud by strana výdajů byla dodržena, stát by na konci roku hospodařil s přebytkem. To se však nestalo a vláda skutečný schodek hradila státními dluhopisy ve výši 46,6 mld. Kč, dlouhodobým úvěrem ve výši 9 mld. Kč a zbylou část změnou aktiv finančních aktiv (Státní závěrečný účet za rok 2005).

Následující rok (2006) se deficit prohloubil, z plánovaných 83,7 mld Kč na 97,6 mld. Kč. Toho roku byla strana příjmů naplněna, dokonce byla nad očekávanou hodnotou. Ovšem strana výdajová se zvýšila díky předčasnému splacení závazků vůči ČNB. Schodek byl financován pomocí státních dluhopisů (82,9 mld Kč), příjmů z aktivních krátkodobých operací (10,9 mld. Kč), krátkodobých půjček ve výši 1,5 mld. Kč, dlouhodobých úvěrů (6,9 mld. Kč) a změnou stavu finančních aktiv (Státní závěrečný účet za rok 2006).

V roce 2007 schodek činil 66,4 mld. Kč, což je o téměř 28 % lepší než plán. Pozitivní vliv na tento výsledek mělo plnění daňových příjmů, které překročily v tomto roce rozpočet o 28,8 mld. Kč. Deficit roku 2007 byl opět financován pomocí státních dluhopisů, dlouhodobým úvěrem a změnou stavů finančních aktiv (Státní závěrečný účet za rok 2007). Rok 2008 skončil schodkem 20 mld. Kč, jde tedy o snížení oproti plánu o 51,5 mld. Kč. I v tomto roce proběhlo již typické krytí deficitu, které je popsáno například v roce 2007 (Státní závěrečný účet za rok 2008).

Hospodářská krize, která zasáhla Českou republiku v roce 2009 se musela projevit na saldu státního rozpočtu. Schodek dosáhl výše 192,4 mld Kč (schválený byl 52,8 mld Kč). Příčinou tohoto navýšení je velký propad na straně příjmů. Opět dochází k dluhovému krytí státního deficitu (Státní závěrečný účet za rok 2009).

5.1.3 Období 2010 - 2020

V roce 2010 byl schválen schodek ve výši 162,9 mld Kč. České republice se však podařilo na konci období vykázat schodek ve výši 156,4 mld. Kč. V tomto roce došlo oproti plánu ke snížení jak příjmů, tak výdajů. Schodek byl kryt státními dluhopisy, dlouhodobým úvěrem a navýšením státních finančních aktiv (Státní závěrečný účet za rok 2010).

Následující rok (2011) má obdobnou podobu, příjmy i výdaje oproti plánu klesly, ovšem skutečný schodek se navýšil od toho plánovaného o 7,5 mld. Kč. Schodek byl vyčíslen na hodnotu 142,7 mld. Kč, které byly pokryty stejným způsobem jako v roce 2010 (státní dluhopisy, dlouhodobý úvěr, navýšení finančních aktiv) (Státní závěrečný účet za rok 2011). Od roku 2012 Česká republika dokázala hospodařit s nižším schodkem, než který byl schválen. A dokonce mají tyto schodky klesající trend. V tomto roce klesl o 4,4 mld. Kč a činil tak téměř 101 mld. Kč. Krytí bylo identické jako v předešlých letech, největší část byla pokryta státními dluhopisy (99,9 mld. Kč) (Vládní návrh státního závěrečného účtu za rok 2012).

Jak je psáno výše, schodky klesají. V tomto roce (2013) klesl na 81,2 mld Kč (plánovaný deficit byl ve výši 100 mld. Kč) a způsoby jeho krytí jsou vydané dluhopisy, dlouhodobý úvěr a zvýšení státních finančních aktiv (Státní závěrečný účet za rok 2013).

Následujícího roku (2014) dosáhl schodek na výši 77,8 mld Kč. Schválená hodnota byla 112 mld. Kč. Stejně jako pokračuje trend poklesu, tak zůstávají i způsoby krytí deficitu. Vydané dluhopisy měly hodnotu téměř 80 mld. Kč (Státní závěrečný účet za rok 2014).

Deficit v roce 2015 dosáhl výše 62,8 mld. Kč, jeho plánovaná výše byla 100 mld. Kč. K tomuto hospodářskému výsledku vedlo zvýšení skutečných příjmů (především pak daňových) a snížení skutečných výdajů. Schodek byl plně kryt státními dluhopisy (64,8 mld Kč) a navýšením finančních aktiv (2 mld. Kč) (Státní závěrečný účet za rok 2015). Rok 2016 je první a jediný rok ve sledovaném období, který skončil s přebytkem. Jeho hodnota byla 61,8 mld. Kč. Rozpočet na rok 2016 plánoval se schodkem ve výši 70 mld. Kč. Tohoto výsledku bylo docíleno díky navýšeným příjmům a sníženým výdajům, což představuje ideální stav. Nejvíce se v tuto chvíli však projeví příjmy z EU. Přebytek byl využit na snížení státních dluhopisů o 60,8 mld. Kč a navýšení finančních aktiv (Státní závěrečný účet za rok 2016).

V roce 2017 nebyl rozpočet sice přebytkový, ale alespoň nebyl schodek příliš vysoký, jeho hodnota byla 6,2 mld. Kč (plán 60,1 mld. Kč). Pro jeho pokrytí byly vydány státní dluhopisy ve výši 7,1 mld. Kč a navýšení finančních aktiv v hodnotě jedné mld. Kč (Státní závěrečný účet za rok 2017).

Následující rok (2018) skončil s ještě lepším výsledkem, schodek byl vyčíslen na 2,9 mld. Kč. Financování schodku je totožné s předešlým rokem, kdy hodnota státních dluhopisů byla 1,6 mld. Kč a navýšení finančních aktiv 1,3 mld. Kč (Státní závěrečný účet za rok 2018).

V roce 2019 se schodek státního rozpočtu začal opět zvyšovat. Vystoupal na hodnotu 28,5 mld. Kč. Ovšem proti plánu, který činil 40 mld. Kč, to byl poměrně dobrý výsledek. I přesto, že příjmová strana rozpočtu se oproti plánu zvýšila, nedokázala však pokrýt navýšení té výdajové (Státní závěrečný účet za rok 2019).

Pro rok 2020 je typické slovo pandemie, která se nemálo projevila na obou stranách rozpočtu. Na té výdajové došlo k meziročnímu růstu téměř o 19 % a na té příjmové k meziročnímu poklesu o 3,1 %, což vedlo ke konečnému deficitu SR ve výši 367,4 mld. Kč (plánovaný schodek byl ve výši 500 mld. Kč) (Ministerstvo financí, 2021).

5.1.4 Zařazení deficitu SR

Deficit státního rozpočtu České republiky je aktivní. Můžeme o něm říct, že ho vláda plánovala, je záměrný. Pokud se na něj budeme dívat z hlediska podstaty vzniku, můžeme říct, že je bezúrokový neboli primární. Tím, že se jedná ale o deficit opakovaný, jsou v něm určitě započítané i úroky, a tak o něm budeme spíše hovořit jako o deficitu sekundárním. Jak je již řečeno dříve, je opakovaný, tím pádem je určitě dlouhodobý. Pokud bychom měli definovat deficit České republiky podle způsobu vzniku, nebude to úplně jednoduché. V roce 2019 příjmy i výdaje rostly, což bude důvod, proč bych tento deficit označila spíše za typ AX – důvodem je zvyšování vládních výdajů.

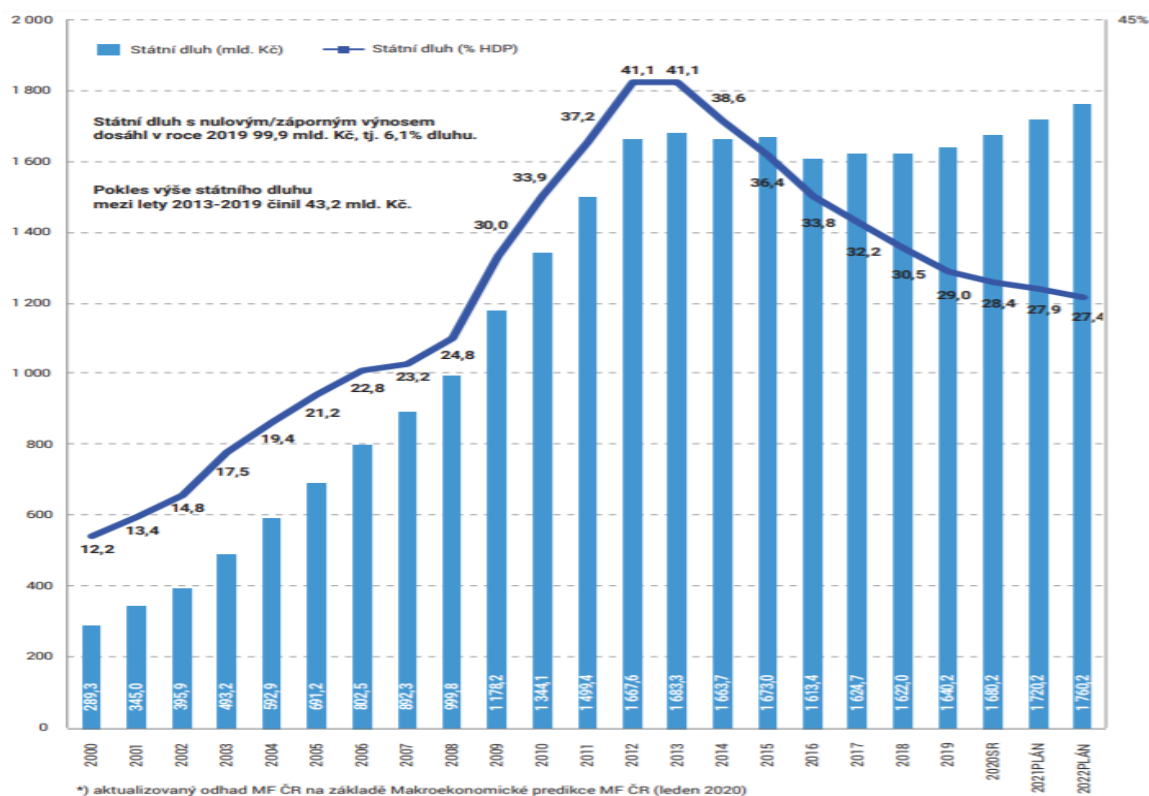
5.2 Státní a veřejný dluh

Podívejme se například na nynější situaci, kdy Česká republika neustále prohlubuje deficit státního rozpočtu. Bezpochyby za to může pandemie koronaviru, ale rozhodnutí vlády tomu také nepomáhají. Například zrušení superhrubé mzdy, či tzv. rouškovné, které obdrželi všichni důchodci v České republice. Myslím si, že v takové situaci, v jaké se Česká republika nachází, není úplně moudré snižovat příjmy. Není však ani vhodná doba je zvyšovat, měly by zůstat konstantní. Vláda by se měla snažit snižovat vládní výdaje.

Jelikož se deficit státního rozpočtu opakoval, vláda potřebovala získat prostředky pro jeho financování. A tím se zvyšovala výše státního dluhu.

Vývoj státního dluhu je patrný na obrázku 14. Od roku 2013 klesá podíl státního dluhu na HDP. Nemůžeme však říct, že by Česká republika snižovala výši dluhu, spíše zvyšovala hodnotu HDP.

Obrázek 14- Vývoj státního dluhu v ČR

Zdroj: Státní rozpočet 2020 v kostce, 2020

Na navyšování státního dluhu má negativní vliv zvyšování výdajů. Mezi výdaje se ovšem řadí i úroky spojené s dluhovým financováním schodku státního rozpočtu. Proto je tedy patrné, že se Česká republika nachází v začarovaném kruhu, ze kterého nebude snadné vystoupit.

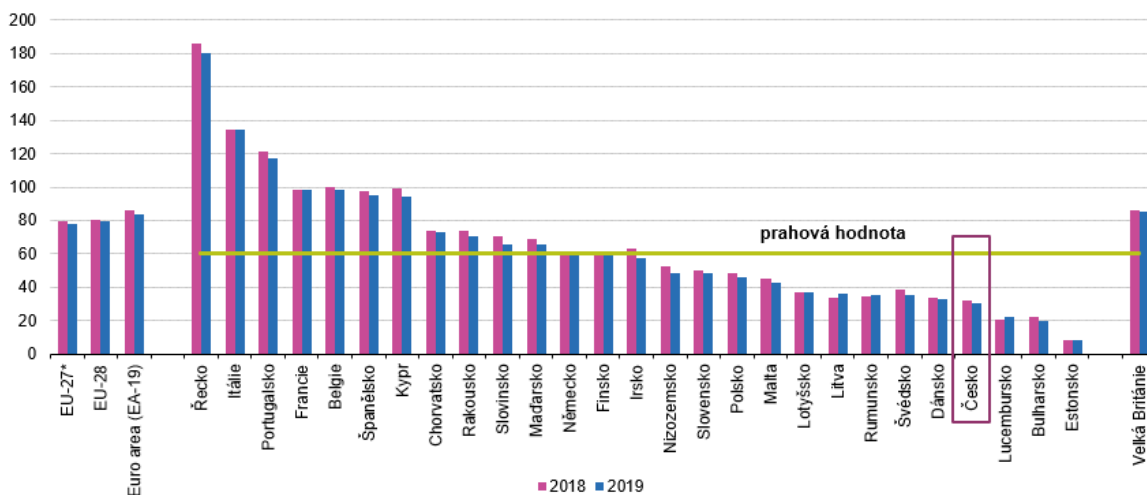
Rozpočtová soustava České republiky však neobsahuje jen státní rozpočet. A tak se dostáváme k termínu veřejný dluh, který obsahuje státní dluh, a navíc ještě dluh obcí a krajů, mimorozpočtových fondů a veřejných podniků (Peková, 2005, s. 445).

5.3 Česká republika ve srovnání s EU

Proto, aby Česká republika mohla jednou přijmout euro, je zapotřebí, aby splňovala Maastrichtská konvergenční kritéria. Jedním z nich je, že veřejný dluh nesmí přesáhnout hranici 60 % HDP. Z obrázku 15 je patrné, že Česká republika toto kritérium splňuje. Momentálně se veřejný dluh ocitá někde kolem 40 % HDP. V porovnání s ostatními členskými státy si Česká republika vede velice dobře, má čtvrtý nejnižší dluh v EU. V roce

2018 bylo 13 států, které toto kritérium nedodržely. O rok déle (2019) takových států bylo 11.

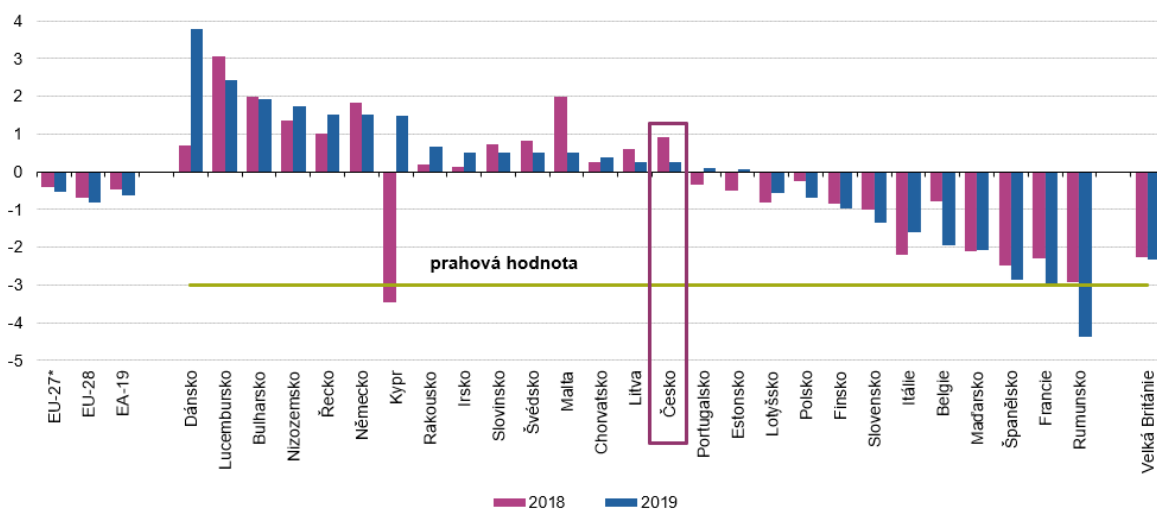
Obrázek 15- Dluh sektoru vládních institucí 2018 a 2019 (% HDP)

Zdroj: Eurostat, 2020

Česká republika patří mezi členské státy Evropské unie, které byly schopny v minulých letech hospodařit s přebytkovým rozpočtem. Naopak v roce 2019 byly dva státy, a to Francie a Rumunsko, které překročily hranici schodku 3 % HDP, čímž dochází k porušení Maastrichtských pravidel. Jak je z obrázku 16 patrné, Česká republika se nachází ve středu hodnot. Největší přebytky tvoří Dánsko, Lucembursko či Belgie. Na opačné straně, kde sevytvářejí největší schodky se nachází Rumunsko, Francie, Španělsko a v roce 2018 i Kypr.

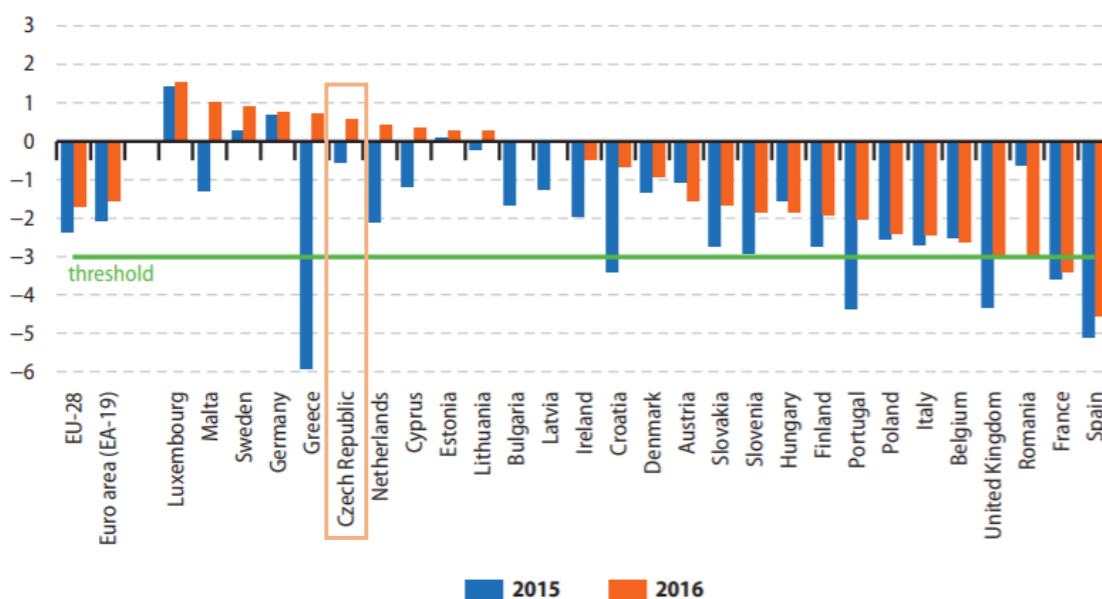
Obrázek 16- Saldo veřejných rozpočtů 2018 a 2019 (% HDP)

Zdroj: Eurostat, 2020

Obrázek 17, který znázorňuje veřejné saldo zemí EU v letech 2015 a 2016, nám říká, že Česká republika ne vždy tvořila přebytkové rozpočty. V roce 2015 tvořila deficit, který však nepřekročil hranici 3 % HDP. V roce 2016 byla Česká republika jedna z mála členských států, které tvořily přebytek. Celkově můžeme říct, že v letech 2015 a 2016 byly státy méně úspěšné ve tvorbě přebytků než v letech 2018 a 2019. Rok 2015 byl celkem pro 6 států nevydařeným, neboť přesáhly hranici 3 % vládního deficitu z HDP.

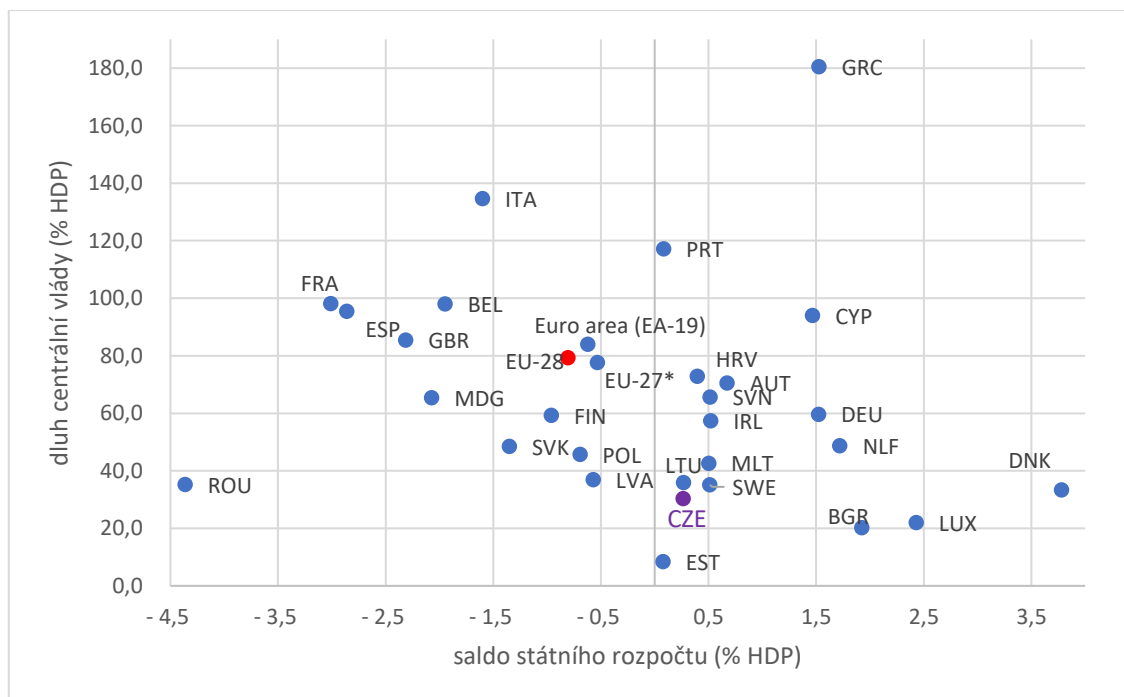
Obrázek 17- Saldo veřejných rozpočtů 2015 a 2016 (% HDP)

Zdroj: Eurostat, 2017

Na obrázku 18 jsou evropské země rozděleny dle výše salda a dle výše dluhu centrální vlády. Je patrné, že Česká republika patří mezi země s nižší mírou dluhu. Nižšího zadlužení v rámci EU dosahuje pouze Estonsko, Bulharsko a Lucembursko. Rok 2019 byl zároveň rokem, kdy byl dle metodiky ESA dosažen mírný přebytek státního rozpočtu. K nejvíce zadluženým zemím v Evropské unii patří Řecko, Itálie, Portugalsko, Francie či Belgie.

Obrázek 18- Pozice ČR ve srovnání s ostatními zeměmi (dluh centrální vlády - % HDP a saldo státního rozpočtu - % HDP)

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Eurostat, 2020

Jaká je tedy situace v České republice? Nám, obyvatelům, České republiky může připadat, že se nám nedaří příliš dobře, však se podívejme na výši loňského deficitu. Ovšem ve srovnání s členskými státy Evropské unie nemůžeme říct, že by se nám nedařilo. To, že situace v ČR není ideální je zřejmé. Jak uvádí Jurečka (2013, s. 214), deficit a dluh musíme vždy vnímat negativně. Ovšem u vytváření deficitu musíme brát v úvahu hned několik okolností, například příčiny vzniku. Je velmi důležité, zda deficit vzniká proto, aby si lidé mohli v zemi více užívat, nebo aby se mohla země více rozvíjet, realizovat projekty.

Ekonom Tomáš Sedláček (Sedláček, 2015) uvádí, že zadlužování je fiskální hřích, který se v dnešní době jeví jako „správné“ chování. Pokud stát vykazuje deficitní rozpočty, je to projev neschopnosti hospodařit s penězi.

V závěru knihy Tomáše Sedláčka (ekonomie dobra a zla) je pasáž, která popisuje ekonomickou krizi, která zasáhla Českou republiku v roce 2009. Nejhezčí částí této knihy je přirovnání krize k uklízení pokoje. Než budete mít pokoj hezký a čistý, musí se zašpinit. A z toho bychom si měli odnést příklad. Pokud se teď Česká republika nachází v takové situaci, že loňský schodek přesáhl výši 367 mld. Kč, tak to jen značí, že se nám jednou bude opět dařit lépe.

6 Závěr

Tato bakalářská práce se zabývala deficitem státního rozpočtu. Sledování schvalování i plnění státního rozpočtu je každým rokem velmi důležité a zajímavé, v loňském roce ovšem nabyl státní rozpočet, i celkové hospodaření České republiky, na pozornosti díky epidemii poněkud více, a právě to byl jeden z důvodů, proč jsem si deficit státního rozpočtu vybrala pro svou práci. Za hlavní cíl bylo stanoveno zjistit vztah mezi schválenou výší salda státního rozpočtu a jeho skutečným plněním v letech 1996 - 2020.

První část práce je rešeršního charakteru a pomocí odborných zdrojů je zde pro komplexní pochopení této problematiky popsána potřebná základní terminologie. Nachází se zde podrobný popis typů rozpočtových deficitů i jejich příčiny. Různé rozpočtové příčiny mají také různé důsledky, které lze rozdělit do dvou základních skupin – finanční a makroekonomické. A právě těmito důsledky se zabývá jedna z kapitol teoretické části. Dále jsou tu popsány rozdílné názory ekonomických teorií (neoklasická, keynesiánská, rikaridánská) na rozpočtový deficit ekonomické

Ve druhé části práce jsou zpracována data z Ministerstva financí, Českého statistického úřadu a dalších zdrojů. Pro konkretizaci hlavního cíle byly stanoveny tři dílčí, prvním z nich je komparace schválených a skutečných příjmů, čemuž je věnována první kapitola praktické části. Druhým dílčím cílem byla komparace schválených výdajů státního rozpočtu a jejich skutečné hodnoty.

Poslední část se zabývá porovnáním schváleného a skutečného salda státního rozpočtu za sledované období. Pomocí statistických výpočtů bylo zjištěno, že Česká republika není schopna dodržovat své schválené rozpočty. Česká vláda již několik let schvaluje státní rozpočet jako deficitní, každým rokem se zvyšují výdaje státního rozpočtu. Jednou z příčin je zvyšování se dluhů. Je známo, že při vracení půjčky se musí splatit i úroky. Tím, že Česká republika tíhne k deficitnímu rozpočtování a neustálému zvyšování závazků (ať už jde o emitované dluhopisy či dlouhodobé úvěry), se zvyšují i úroky, které jsou s těmito operacemi pevně spjaty. Další, neméně závažnou, příčinou je stárnoucí populace České republiky a růstový trend v oblasti mandatorních výdajů, týkajících se především důchodů. Česká republika se ocitá v začarovaném kruhu, ze kterého se bude jen velmi těžce hledat cesta ven a bezpochyby tato cesta ovlivní život několika příštích generací.

Posledním dílčím cílem je porovnání České republiky s ostatními členskými státy Evropské unie. Osobně jsem se domnívala, že Česká republika není v příliš dobré ekonomické situaci.

Po provedení komparace jsem ovšem zjistila, že Česká republika patří mezi státy, které mají nejnižší zadlužení v EU a je schopna tvořit přebytkové rozpočty, což je bezpochyby pozitivní zpráva.

7 Seznam použitých zdrojů

7.1 Literární zdroje

BARRO, Robert Joseph. 1989. The Ricardian Approach to Budget Deficits. *wiwi.uni-wuerzburg.de*. [Online] 1989. [Citace: 20. leden 2020.] https://www.wiwi.uni-wuerzburg.de/fileadmin/12010500/user_upload/skripte/ws05/themensozueb/Barro.pdf.

BERNHEIM, B. Douglas. 1989. A Neoclassical Perspective on Budget Deficits. *pubs.aeaweb.org*. [Online] 1989. [Citace: 20. leden 2020.] <https://pubs.aeaweb.org/doi/pdfplus/10.1257/jep.3.2.55>.

BUCHANAN, James M., WAGNER, Richard E. a BURTON, John. 1978. *The Consequences of Mr Keynes*. London : The Institute of Economic Affairs, 1978. ISBN 0-255 36110-6.

CZESANÝ, Slavoj. 2006. *Hospodářský cyklus - teorie, monitorování, analýza, prognóza*. Praha : Linde, 2006. ISBN 80-7201-576-1.

DVOŘÁK, Pavel. 2008. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. Praha : C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-075-1.

FÁREK, Jiří a KRAFT, Jiří. 2012. *Světová ekonomika v epoše globálních změn*. Liberec : Technická univerzita v Liberci, 2012. ISBN 978-80-7372-910-3.

HAMERNÍKOVÁ, Bojka a MAAYTOVÁ, Alena. 2010. *Veřejné finance*. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2010. ISBN 978-80-7357-497-0.

IZÁK, Vratislav. 2010. *Fiskální politika*. Praha : Oeconomica, 2010. ISBN 978-80-245-1669-1.

JUREČKA, Václav. 2013. *Makroekonomie*. Praha : Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4386-8.

KRAMEŠ, Jaroslav. 2008. *Makroekonomie*. Praha : Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1319-5.

LAJTKEPOVÁ, Eva. 2007. *Veřejné finance v České republice*. Brno : Akademické nakladatelství CERM, 2007. ISBN 978-80-86342-74-0.

NAHODIL, František. 2009. *Veřejné finance v České republice*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-162-5.

OCHRANA, František, PAVEL, Jan a VÍTEK, Leoši. 2010. *Veřejný sektor a veřejné finance - financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit*. Praha : Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3228-2.

PEKOVÁ, Jitka a PILNÝ, Jaroslav. 2002. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru.* Praha : ASPI, 2002. ISBN 80-86395-21-9.

PEKOVÁ, Jitka. 2011. *Veřejné finance - teorie a praxe v ČR.* Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011. ISBN 978-80-7357-698-1.

PEKOVÁ. 2005. *Veřejné finance - úvod do problematiky.* Praha : ASPI, a. s., 2005. ISBN 80-7357-049-1.

PILNÝ, Jaroslav. 2007. *Veřejné finance.* Pardubice : Univerzita Pardubice, 2007. ISBN 978-80-7194-963-3.

REVENDA, Zbyněk. 2011. *Centrální bankovníctví.* Praha : Management Press, 2011. ISBN 978-80-7261-230-7.

SAMUELSON, Paul Anthony a NORDHAUS, William Dawbney. 1991. *Ekonomie.* Praha : Nakladatelství Svoboda, 1991. ISBN 80-205-0192-4.

SIRŮČEK, Pavel. 2007. *Hospodářské dějiny a ekonomické teorie.* Slaný : Melandrium, 2007. ISBN 978-80-86175-03-4.

SPĚVÁČEK, Vojtěch. 2007. *Makroekonomická analýza.* Praha : Vysoká škola ekonomie a managementu, 2007. ISBN 978-80-86730-26-4.

URBAN, Jan. 2011. *Teorie národního hospodářství.* Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011. ISBN 978-80-7357-579-3.

VLČEK, Josef. 2009. *Ekonomie a ekonomika.* Praha : Wolters Kluwer ČR, 2009. ISBN 978-80-7357-478-9.

7.2 Internetové zdroje

ADMIN. 2004. Přehled událostí roku 2003. *euro.cz.* [Online] 5. leden 2004. [Citace: 23. únor 2021.] <https://www.euro.cz/byznys/prehled-udalosti-roku-2003-868922>.

AUTOR NEZNÁMÝ. 1997. Přehled nejdůležitějších událostí v české ekonomice od roku 1990. *archiv.ihned.cz.* [Online] 18. duben 1997. [Citace: 24. únor 2021.] <https://archiv.ihned.cz/c1-913539-prehled-nejdulezitejsich-udalosti-v-ceske-ekonomice-od-roku-1990>.

Český statistický úřad. 2020. Graf - Vývoj hrubého domácího produktu v ČR (ve stálých cenách). [Online] 15. květen 2020. [Citace: 22. únor 2021.] <https://www.czso.cz/csu/czso/vyvoj-hrubeho-domaciho-produktu-v-cr-ve-stalych-cenach>.

EUROSTAT. 2020. Government finances statistic. [Online] 2020. [Citace: 4. březen 2021.] <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/database>.

EUROSTAT. 2017. *Key figures on Europe.* Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2017. ISBN 978-92-79-72272-1 .

iDnes.cz. 2006. Sněmovna odhlasovala vyšší porodné i pastelkovné. [Online] 14. březen 2006. [Citace: 4. březen 2021.] https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/snemovna-odhlasovala-vyssi-porodne-i-pastelkovne.A060314_163554_domaci_miz.

Řežábek, Pavel. 2016. *Interakce měnové a fiskální politiky před krizí a po ní: aplikace modelu BVAR v podmínkách české ekonomiky*. Praha 2016. Habilitační práce. Vysoká škola ekonomická v Praze. Národohospodářská fakulta. [Online]. [Citace: 15. leden 2020.] https://nf.vse.cz/wp-content/uploads/page/905/Habilitacni_prace_Rezabek1.pdf.

Sedláček, Tomáš. 2015. Vezměme politikům právo zadlužování. [Online] 18. červenec 2015. [Citace: 5. březen 2021.] <https://blog.aktualne.cz/blogy/tomas-sedlacek.php?itemid=25628>.

7.3 Dokumenty Ministerstva financí

Ministerstvo financí - sekce veřejné rozpočty. 2020. *Státní rozpočet 2020 v kostce*. Praha : Ministerstvo financí, 2020. ISBN 978-7586-039-2.

Ministerstvo financí. 2013a. *Metodická příručka Fiskálního výhledu ČR*. Praha : Ministerstvo financí ČR, 2013. ISBN 978-80-85045-51-2.

Ministerstvo financí. 2013. Metodiky ESA 95, GFS 1986 a GFS 2001. *mfcz.cz*. [Online] 11. únor 2013. [Citace: 3. únor 2020.] <https://www.mfcz.cz/cs/legislativa/metodiky/2012/metodiky-esa-95-gfs-1986-a-gfs-2001-9577>.

Ministerstvo financí. 2021. Plnění státního rozpočtu ČR za leden až prosinec 2020. [Online] 5. leden 2021. [Citace: 25. únor 2021.] <https://www.mfcz.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2021/pokladni-plneni-sr-40434>.

Návrh státního rozpočtu České republiky na rok 1999. [Online] 1998. [Citace: 20. únor 2021.] <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=40&CT1=3>.

Návrh státního rozpočtu České republiky na rok 2001. [Online] září 2000. [Citace: 26. únor 2021.] <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=731&CT1=0>.

Státní závěrečný účet za rok 2003, příloha C. [Online] 1. červenec 2004. [Citace: 25. únor 2021.] <https://www.mfcz.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2003/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2003-1970>.

Státní závěrečný účet za rok 2004, příloha C. [Online] 9. únor 2006. [Citace: 23. únor 2021.] <https://www.mfcz.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2004/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2004-1972>.

Státní závěrečný účet za rok 2005, příloha C. [Online] 25. října 2006. [Citace: 26. únor 2021.] <https://www.mfcz.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2005/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2005-1979>.

Státní závěrečný účet za rok 2006, příloha C. [Online] 19. červen 2007.
<https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2006/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2006-1986>.

Státní závěrečný účet za rok 2007, příloha C. [Online] 5. únor 2009. [Citace: 26. únor 2021.]
<https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2007/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2007-2015>.

Státní závěrečný účet za rok 2008. [Online] 3. červen 2009. [Citace: 3. březen 2021.]
<https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2008/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2008-2030>.

Státní závěrečný účet za rok 2009. [Online] 29. říjen 2010. [Citace: 1. březen 2021.]
<https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2009/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2009-2046>.

Státní závěrečný účet za rok 2010. [Online] 17. červen 2011. [Citace: 24. únor 2021.]
<https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2010/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2010-2059>.

Státní závěrečný účet za rok 2011. [Online] 14. červen 2012. [Citace: 24. únor 2021.]
<https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2011/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2011-2068>.

Státní závěrečný účet za rok 2013, příloha C. [Online] 19. červen 2014. [Citace: 24. únor 2021.]
<https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2013/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2013-17756>.

Státní závěrečný účet za rok 2014, příloha C. [Online] 23. června 2015. [Citace: 24. únor 2021.]
<https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2014/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2014-21750>.

Státní závěrečný účet za rok 2015, příloha C. [Online] 4. duben 2017. [Citace: 25. únor 2021.]
<https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2015/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2015-26636>.

Státní závěrečný účet za rok 2016. [Online] 5. duben 2018. [Citace: 25. únor 2021.]
<https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2016/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2016-31478>.

Státní závěrečný účet za rok 2017, příloha C. [Online] 21. květen 2019. [Citace: 25. únor 2021.]
<https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2017/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2017-35116>.

Státní závěrečný účet za rok 2018, příloha C. [Online] 29. říjen 2019. [Citace: 25. únor 2021.]
<https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2018/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2018-36452>.

Státní závěrečný účet za rok 2019, příloha C. [Online] 2. říjen 2020. [Citace: 26. únor 2021.] <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2019/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2019-39631>

Vládní návrh státního závěrečného účtu za rok 2012, příloha C. [Online] 10. prosinec 2013. [Citace: 1. březen 2021.] <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2012/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2012-12306>.

Zákon č. 305/1995 Sb. ze dne 29. prosince 1995 o státním rozpočtu České republiky na rok 1996. [Online] [Citace: 20. únor 2021.] https://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t1936_01.htm.

Zákon č. 315/1996 Sb. - Zákon o státním rozpočtu ČR na rok 1997. [Online] <https://www.mfcr.cz/cs/legislativa/legislativni-dokumenty/1997/zakon-c-315-1996-sb-19757>.

Zákon č. 348/1997 Sb. - Zákon o státním rozpočtu ČR na rok 1998. [Online] <https://www.mfcr.cz/cs/legislativa/legislativni-dokumenty/1998/zakon-c-348-1997-sb-19756>.

Zákon č. 22/1999 Sb. - Zákon o státním rozpočtu ČR na rok 1999. [Online] <https://www.mfcr.cz/cs/legislativa/legislativni-dokumenty/1999/zakon-c-22-1999-sb-19755>.

Zákon č. 58/2000 Sb. - Zákon o státním rozpočtu ČR na rok 2000. [Online] <https://www.mfcr.cz/cs/legislativa/legislativni-dokumenty/2000/zakon-c-58-2000-sb-3448>.

Zákon č. 491/2000 Sb. - Zákon o státním rozpočtu ČR na rok 2001. [Online] <https://www.mfcr.cz/cs/legislativa/legislativni-dokumenty/2000/zakon-c-491-2000-sb-3450>.

Zákon č. 490/2001 Sb. - Zákon o státním rozpočtu ČR na rok 2002. [Online] https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/legislativa-statniho-rozpocetu?p=3&t2_1=Z%2526aacute%253bkon%2bo%2bst%2526aacute%253btn%2526iacute%253bm%2brozpo%25c4%258dtu.